

Ruha Sancağında Mezrası Olan Köylerdeki Türkçe Kişi Adları (XVI. Yüzyıl)

Turkish Personal Names in Villages with Mezraas Across the Ruha Sanjak (16th Century)

Mehmet Salih ERPOLAT*

Özet

Bu makalede yer alan Türkçe kişi adları; 1518, 1540 ve 1566 yıllarında tutulan Ruha sancağı mufassal tahrir defterlerinden tespit edilmiştir. Bunlardan 1518 tarihli tahrir defterindeki yer ve kişi adları büyük ölçüde Akkoyunlular; 1540 ve 1566 tarihli tahrir defterlerinde yer alan kişi adları ise Osmanlı Devleti döneminde konulmuş tarihî Türkçe adlardır. Bu makalede XVI. yüzyılda Ruha sancağında mezrası olan köylerde yaşayan kişiler arasındaki Türkçe kişi adları incelenmiştir. Buna göre Ruha sancağında mezrası olan 87 köy vardı. Bu köylerin 80'inde Türkçe kişi adları vardı. Biri viran, altı köyde ise Türkçe kişi adına rastlanılmamıştır. Türkçe kişi adlarından Aydoğmuş, Gündoğmuş, Avşar, Durmuş, Doğan, Kurt, Verdi, Tatlugeldi, Sevindik, Yağmur, Tanrıverdi, Ulaş, Kürşad... gibi doğrudan Türkçe olan adlar; Allahverdi, Hüdaverdi, Şahverdi, Hızırca, Alihan, Şahkulu, Demgeldi gibi içinde Türkçe unsurlar taşıyan bileşik adlar kastedilmektedir. Tespitlerimize göre Ruha sancağında mezrası olan köylerde yaşayan halk, kişileri 163 farklı Türkçe adla çağırıyordu. Bu makalede XVI. yüzyılda Ruha sancağında köy, mezra ve kişi adlarında Türkçenin yaygın olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Ruha sancağı, toponimi, antroponim, tahrir defterleri, tarihî Türkçe antroponimler*

Abstract

The Turkish personal names examined in this article are identified from the detailed cadastral registers of the Ruha sanjak compiled in 1518, 1540, and 1566. The toponyms and anthroponyms in the 1518 register largely date back to the Akkoyunlu period, whereas the personal names in the 1540 and 1566 registers comprise historical Turkish names bestowed during the Ottoman era. This study investigates the use of Turkish personal names among the inhabitants of villages with *mezraas* in the Ruha sanjak during the 16th century. Out of the 87 villages with *mezraas* in the region, Turkish personal names were identified in 80 cases. One village was deserted, and no Turkish personal names are observed in the remaining six. The term "Turkish personal names" encompasses both purely Turkish names (Aydoğmuş, Gündoğmuş, Avşar, Durmuş, Doğan, Kurt, Verdi, Tatlugeldi, Sevindik, Yağmur, Tanrıverdi, Ulaş, and Kürşad) and compound names incorporating Turkish linguistic elements (Allahverdi, Hüdaverdi, Şahverdi, Hızırca, Alihan, Şahkulu, and Demgeldi). Our findings reveal that the residents of these villages utilized 163 distinct Turkish personal names. Ultimately, this article demonstrates that Turkish elements were widely employed as the names of village, *mezraas*, and personal nouns across the Ruha sanjak during the 16th century.

Keywords: *Ruha sanjak, toponymy, anthroponymy, tahrir registers, historical Turkish anthroponyms*

Giriş

Ruha (Şanlıurfa) sancağı Türkiye'nin güneydoğusunda, Suriye sınırında yer almaktadır. XVI. yüzyılda doğudan Berriyecik, kuzeyden Samsad ve Siverek sancakları, batısında Birecik ve güneyde Rakka sancakları ile çevriliydi.

* Doç. Dr., Dicle Üniversitesi Sezai Karakoç Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, msaliherpolat@hotmail.com, ORCID: 0000 0001 5000 7698.

Ruha sancağı 1516'da Mardin yakınlarında Dede-Kargın sahrasında Osmanlı Devleti ile Safevî Devleti arasında meydana gelen muharebenin sonunda 1517'de Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine geçmiştir. Ruha ve çevresi Osmanlı hâkimiyetine geçtikten sonra yapılan tahrir işlemi 1518'de tamamlanmıştır. Tahrir defterlerinde şehir, mahalle, köy ve mezra adları ile buralarda yaşayan yetişkin erkeklerin adları yer almaktadır.

Türkiye'de son yıllarda tahrir defterlerine dayalı olarak yapılan yer ve kişi adları çalışmalarında artış gözlenmektedir. Bu çalışmalarda daha çok bir sancak veya kazadaki yer ya da kişi adlarının konu edildiği görülmektedir (Erpolat, 1999; 2018, s. 163-204; 2019, s. 31-88; 2020, s. 37-83; 2021, s. 291-375; 2022, s. 121-189; Kurt, 2020). Yılmaz Kurt'un bu kitabında tahrir defterlerindeki veriler esas alınarak 19 idarî birimin (sancak-kaza) kişi adları, 3 birimin (Adana Sancağı, Diyarbakir Sancağı, Niksar Kazası) yer adları, 4 idarî birimin (Gerede, Gönen, İncesu, İskilip kazası) yer ve kişi adları olmak üzere toplam 26 idarî birimin yer ya da kişi adları incelenmiştir. Kurt bu eserinde Osmanlı tahrir defterlerinin onomastik değerlendirilmesinde uygulanacak metod üzerinde durarak bu alanda çalışacak araştırmacılara rehberlik edecek nitelikte bilgiler vermiştir. Erpolat'ın belirtilen bu çalışmalarında ise Diyarbakir Beylerbeyliği'ndeki yer adları ile Harput sancağına bağlı Hersini nahiyesi ve Eleşkird, Selve, Diyadin, Bayezid ile Ovacık, Siverek sancaklarındaki kişi adları, tahrir defterlerinde yer aldıkları sıraya göre verilmiştir. Bu çalışmalarla adı geçen yerlerde XVI. yüzyılda yaşayan kişilerin adları tespit edilerek tarihî kişi adları gün yüzüne çıkarılmıştır.

Bu makalede amaç, yukarıda belirtilen çalışmalardan farklı olarak XVI. yüzyılda Ruha sancağında mezarı olan köyler, mezarı olan köylere bağlı mezarlar ile bu köylerde yaşayan kişilerin adları arasında, doğrudan Türkçe olan kişi adları ile Türkçe unsurlar taşıyan kişi adlarının tespit edilmesidir. Belirtilen üç unsurun ortaya çıkarılmak istenmesindeki amaç ise Ruha sancağındaki yer ve kişi adlarında Türkçenin yaygınlığı hakkında belge ve bilgiye dayalı tarihî hakikati ortaya çıkarmaktır. Böylece bu makale ile Türkiye'de ilk defa bir sancaktaki Türkçe söz varlığı tahrir defterlerindeki veriler kullanılarak köy, mezra ve kişi adları gibi üç değişik unsur üzerinden meydana çıkarılmıştır.

Köy ve mezra adlarının büyük ölçüde Türkçe olması, coğrafyayı adlandıranların Türkler olduğuna işaret etmesi bakımından önemlidir. Bu köylerde yaşayan kişilerin Türkçe adlarla çağrılması ve bunun 1518, 1540 ve 1566'da tutulan tahrir defterlerindeki verilerle ispatlanması; Ruha sancağı kırsalında XVI. yüzyılda Türkçenin yaygın olarak kullanıldığını göstermesi bakımından dikkate şayandır.

Bu çalışmada kaynak olarak Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde bulunan 1518 tarihli Diyarbakir Vilayeti Mufassal Tahrir Defteri (BOA, *TT.d.*, 64), 1526 tarihli 998 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Diyâr-ı Bekr ve 'Arab ve Zül-Kâdiriyye Defteri (BOA, *TT.d.*), 998), 1540 tarihli Ruha Sancağı Mufassal Tahrir Defteri (BOA, *(MAD.d.)*, 351) kullanılmıştır; ancak bu defter tahrir defterleri yerine Maliyeden Müdevver defterler arasında katalogunda yer almaktadır. Bunların yanında Ankara Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-

ı Kadime Arşivinde bulunan 1566 tarihli eski 151, yeni 148 numaralı Ruha, Siverek ve Rakka sancaklarını içeren mufassal tahrir defterinin Ruha sancağındaki verileri kullanılmıştır.

Ruha sancağında 1518'de 51, 1540'ta 119 ve 1566'da 640 meskûn köy mevcuttu. Turan, 1518'de 45 (Turan, 2012, s. 36) meskûn yer olduğunu belirtmişse de tespitlerimize göre bu Ruha sancağında 51 meskûn köy mevcuttu. Bu çalışmada, Ruha sancağında yer alan bütün köylerdeki Türkçe kişi adları yerine sadece mezrası olan 87 köyde kayıtlı kişilerin adları incelenmiştir. Buna göre 80 köyde Türkçe ya da Türkçeleşmiş adlar tespit edilmiştir. Meşhedlü köyünde nüfus kaydı bulunmamaktaydı. Uzunca Kuyu, Kayacık, Kırmıdlu, Mermer, Çukur Viranı ve Satılmış Viranı adlı köylerde ise kayıtlara yansıyan Türkçe kişi adlarına rastlanılmamıştır. Bu köylerden Çukur Viranı ile Satılmış Viranı köyleri üçer haneden ibaretti.

Bu makalede Türkçe kişi adlarından kastedilen şey; kişi adının Aydın, Yağmur, Verdi, Tanrıverdi, Tanrıvermiş, Tatlugeldi, Kutlu Bey, İlbeyi, Bayat, Avşar, Döğër, Eymir, Karkın, Kulu, Gündoğmuş, Aydoğmuş, Durdu, Durmuş, Durak, Dura Bey, Doğan, Kurt, Kuşdoğan, Timur, Timurtaş, Taştımur gibi doğrudan Türkçe olan kişi adlarıdır. Bunun yanında Allahkulu, Şahkulu, Kadirkulu, Üveyskulu, Allahverdi, Hüdaverdi, Şahverdi, Devletgeldi, Demgeldi gibi Türkçe unsurlar taşıyan kişi adları da Türkçe ad sayılmıştır.

Mehmet, Ali, Hasan, Hüseyin, Hamza, Yusuf, Abdullah, Cihan, Cihangir, Mehdi, Yakup, Maksut, Fahreddin, İbrahim, Davud Derviş, Ferruh, Hurşid, İzzeddin, Abdülkerim, Nurali, Halil, Hızır, İlyas, Cemal, Kemal gibi hemen her Türk ailesinde görülebilen kişi adları ise Türkçe kişi adları kategorisine alınmamıştır.

Kişiadbilimin araştırma alanları yazınkişiadı ve standart kişi adı, lehçesel kişiadı, gerçek kişiadı, grup kişiadı (sülaleadı, aileadı, soyadı, bireysel kişiadı; kişiselad, takvimselad, yapayad, koruyucuad, kocasıadlılar, anasıadlılar, atasıadlılar); lakaplar, mahlaslar ve ünvanlara (Şahin, 2025, s. 33-39) ek olarak tahrir defterleri, cizye defterleri, şer'iyeye sicil defterleri gibi tarihî belgelerde yer alan kişi adlarını tarihî adlar kategorisinde ele almak mümkündür.

Ruha Sancağında Mezrası Olan Köyler ve Bu Köylerde Tespit Edilen Türkçe Kişi Adları

Ruha sancağında, 1518'de mezrası olan dört köy vardı. Bu sayı 1526'da 36'ya, 1540'ta 34'e ve 1566'da 71'e çıkmıştı. XVI. yüzyılda Ruha sancağında yapılan dört tahrirde mezrası olan toplam 87 köy mevcuttu. Bu köyler büyük ölçüde Türkçe ya da Türkçeleşmiş adlar taşımaktaydı. Bu köylerin adları yazılırken tahrir defterlerindeki imlanın aslına uyulmuştur. Bundan dolayı bileşik yani iki farklı kelimeden oluşan köy adlarındaki kelimeler ayrı yazılmıştır. Bunlar Kadı Kendi, Şeyh Çoban, Yarık Curun, Karaköprü, Seksen Viranı, Halil Kendi, Nar Çıkan, Nakib Hanı, Ahi Halil, Eğrice Kuyu, Yenice-i Ulya, Boz Üyük (2), Gani Oğlu, Kara Depe, Koymad-ı Kebir, Koymad-ı Sagir, Şeyh Kara, Okçu-yı Kebir, Çoban Oğlu Kuyusu, Uzunca Kuyu, Ak Pınar, Göl Pınarı, Küçük Mağara, Ağca Kal'a, Eski Harran, Pare Pare, Can Kesik, Kurban Üyüğü, Kırk Pınar, Has Bey, Şeyh Bayrak, Dip Hisar, Savaş Viranı, Çon (Çök) Hisar (2), Don Ali, Köse (Kör) İbrahim, Ak Taş, Selim Kuyusu, Çukur Viranı (2), Karaca Viran, Satılmış Viranı, Yarım Ağıl, Ak Meşhed, Muhsin Viranı ve Kaba Haydar köyleridir.

Bunların yanında Karpuzlu, Yenice, Çekçek, Kızıllar, Mihrablu, Mağaracık, Selman, Horuzum, Mustafalu, İkizce, Tutluca, Sülüklü (Sülükler), Yassıca, Kantaracık, Yaylak, Çatak, Kayacık, Kavşum, Kırmıdlu, Mermer, Meşhedlü, Suadiye ve Kabaklı gibi Türkçe yalın kelimelerden oluşan köy adları da vardı.

Ruha sancağında mezarı olan köylerden Kısas, Sırrın, Cüdeydi, Germuç (Halkı gayrimüslimdi.) Cabir-i Ensarî, Til Turuş ve Til Bağdad köylerinin adları Türkçe değildir. Ancak XVI. yüzyılda bu köylerde yaşayanlar arasında Türkçe adlar taşıyan kişiler vardı.

Tahrir defterlerinden tespit edilen mezarı olan köyler aşağıda verilmiştir. Burada köylerin adları, köylere bağlı olan mezralar (Mz.), tahrir defterlerinde bulundukları sayfa veya varak numaraları ve bu köylerde yaşayanlar arasında Türkçe ad taşıyanlara yer verilmiştir. Defterlerde yer alan kişilerin babalarının adı da Türkçe olan adlar arasında oğlu anlamına gelen bin ve veled kelimeleri kısaltılarak (b.), (v.) şeklinde verilmiştir.

Makalede Ruha sancağında yaşayan kişi adları yazılırken tahrir defterindeki imlanın aslına uyulmaya çalışılmıştır. Bu itibarla Allahkulu, Demgeldi, Devletgeldi, Yolkulu, Karyağdı, Allahverdi, Şahverdi gibi bileşik adlar tahrir defterlerindeki yazım şekline, metnin aslına uyma adına Allah Kulu, Dem Geldi, Devlet Geldi, Yol Kulu, Kar Yağdı, Allah Verdi, Şah Verdi şeklinde yazılmıştır. Bu gibi kişi adları Tablo 1’de ve orijinal metin dışında geçtikleri yerde yine Allahverdi, Şahverdi, Allahkulu şeklinde bileşik yazılmıştır. Ancak tahrir defterlerinde Yolkulu adının, bazen Yolkulu olarak okunacak şekilde bitişik bazen de Yol Kulu şeklinde ayrı yazıldığı müşahade edilmektedir. Bundan dolayı bu kişi adı, aşağıda bazen Yolkulu bazen de Yol Kulu şeklinde verilmiştir. Benzer bir durum Alihan adı için de söz konusudur. Bu ad da tahrir defterlerinde bazen Alihan şeklinde bitişik bazen de Ali Han şeklinde ayrı yazılmıştır. Belirtilen adlar metinde Alihan, Yolkulu ve Şehkulu şeklinde verilmişse tahrir defterlerindeki orijinal halleri de bitişik demektir. Bu adlar aşağıda metin içerisinde Ali Han, Yol Kulu şeklinde yazılmış ise bu “Orijinal halleri de ayrı yazılmıştır.” manasına gelmektedir. Tahrir defterlerinde yer alan Sevindük-Sevindik; Güvendük-Güvendik; Arslan-Aslan adları 1518’de Sevindük, Güvendük; 1540 ve 1566’da Sevindik ve Güvendik şeklinde yazılmıştır. Bu yüzden metinde bazen Sevindük, bazen de Sevindik şeklinde yazılmıştır. Tahrir defterinde Aslan adı bazen Arslan bazen de Aslan şeklinde olmak üzere farklı yazılmıştır. Tahrir defterlerinde yazılan aynı adların farklı şekilleri metne yansıtılmıştır.

- 1- Kısas; Mz. Mamaş, Kılıç Viranı, Şaşa Musa, Ağca Dorcu (Cumhur Başkanlığı Osmanlı Arşivi, bundan sonra BOA, Tapu-Tahrir defteri bundan sonra (TT.d.), 64, s. 400; (TT.d.), 998, s. 201; Maliyeden Müdevver Defter bundan sonra (MAD.d.), 351, s. 2; Tapu-Kadastro Genel Müdürlüğü bundan sonra TKGM, Kuyûd-ı Kadime Arşivi bundan sonra, KKA, (TT.d.), 151 (eski)/148 (yeni), varak bundan sonra v. şeklinde kısaltılarak verilecektir. (v. 41b-42a).

1518’de Allah Kulu, Türemiş, Şah Kulu, Temür (Timur), Kara Mehmed, Kara Hasan, Sevindük (2), Sevinmiş, Gökçe, Budak, Yitilmiş b. Balı, Satılmış b. Balı, Balı, Karaca b. Yitilmiş, Tanrı Verdi, İne (Eyne) Hoca, Tanrıvermiş Yayı, Tanrıvermiş b. Osman; 1540’ta Kulu, Saru v.

Sevindik, Han Kulu, Şah Verdi, Türemiş, Soylamış v. Sultan, Dadah (Dadan)? Geldi, Hüseyin Kulu, Dilenci, Şah Kulu, Ulu Bey, Sevindik, Han Ahmed, Balı v. Yitilmiş, Yar Bey, Kara Ahmed, Köse, Gökçe, Satılmış, İmam Kulu, Allah Kulu, İne Hoca (Hâce), Satılmış (2), İne Bey v. Kuş Doğan, Dorlak, Yaramış, Sevindik, Güvendik, Ali Han; 1566'da Kar Yağdı (2), Molla Dilenci v. Söylemiş (Sevilmiş), Hüseyin Kulu, Balı v. Yitilmiş, Satılmış (2), Alihan (2), Sevindik (2), Durmuş, Kara Hüseyin, Tanrı Vermiş, Gördü, Bayram, Dünder, Dilenci, İmam Kulu, Hankulu, Kubad, Kulu, Yolkulu, Şehkulu, Koçu (Koçi), Yaramış adları tespit edilmiştir. (Köyde bir de Müslüman adlı bir kişi vardı.)

Kıyas köyüne bağlı bu dört mezra 1518, 1526 ve 1566 tarihli tahrirlerde yer almazken 1540 tarihli kayıta yer almaktadır.

Kıyas, günümüzde Türkmen-Alevî kültürünün yaşadığı bir köydür. Alevî-Bektâşî klasiklerinin bazı numunelerinin günümüze ulaşmasında Kıyas köyünden Hamdullah Baba'nın (Aykut) katkısı olmuştur (Kaygusuz Abdal, 2017, s. 16).

2- Sırrin; Mz. Ulu Bağ (BOA, *(TT.d.)*, 998, s. 203; *(MAD.d.)*, 351, s. 5; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 39b-40a).

1518'de Kara Hasan, Koca Eyne, Aydın, Kulu, Gündoğmuş, Tanrıverdi, Hacı Aydın, Balı, İlbeyi, Yiğit Ahmed, Dede Hasan, Yağmur b. Kuş Doğan; 1540'ta Köse, Durak v. Tanrıverdi, Aydoğmuş, Yiğit Ahmed, Şah Veli v. Hacı Bekteş, Mamaş, Kara Kasım v. Kara Yusuf, Tanrı Verdi, Pir Kulu, Şah Kulu, Karaca, Dulkadir, Daştēmür, Koparmış, Bayram, Dilenci (3), Çalap Verdi, Nesne Kesmez, Hüseyin Kulu, Karaca, Şah Kulu, Satılmış; 1566'da Yahşi Kumarî, Ulaş b. Balı, Ali b. Ulaş, Karaca Ahmed, Kaya, Köse Yitilmiş, Bayram, Durak b. Tanrı Verdi, Aydoğmuş, Kara Hasan, Köse Mehmed, Sarı, Çalap Verdi adları mevcuttu.

3- Kadı Kendi; Mz. Kacar (Kaçar) (BOA, *(TT.d.)*, 998, s. 207; *(MAD.d.)*, 351, s. 147, 149; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 45b).

Kadı Kendi köyü 1518'de viran, 1526 ve 1540'ta mezraydı. 1566'da Ömer adlı kişinin üç oğlunun yaşadığı bir köy hâline gelmişti. Bu üç kardeş Sarı Mehmed, Hoşo ve Budak adlarını taşıyordu.

Tahrir defterinde 1526'da Kadı Kendi adında bir de kışlak ve çayır vardı (BOA, *(TT.d.)*, 998, s. 202, 211).

4- Şeyh Çoban; Mz. Hamis Viranı ve Mz. Kâfir (Gâvur) Viranı (BOA, *(TT.d.)*, 64, s. 423; *(TT.d.)*, 998, s. 206, 218; *(MAD.d.)*, 351, s. 17; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 46b-47a).

1518'de Gök Ahmed, Gökçe, Güvenç, Yağmur; 1540'ta Sökük Mehmed, Köse Hasan, Köse Davud, Köse Ümmet, Daştēmür, Kara Mehmed, Şah Kulu, Kara Hasan, Bayram b. Kurd Mehmed, Bayram, Kaya Hâce (Hoca), v. Kara Bey, Sevindik, Durak (Turak), Kaya v. İsmail, Kaya v. Kurd Yusuf, Köse Davud, Karaman, Kara Koca, İmam Kulu, Alihan, Güvendik, Durmuş; 1566'da Yağmur, Kaya, Tanrı Verdi, Kaya, Hüda Verdi, Sevindik, Mehmed Develi, Kara, Hacı Kaya, Kara Mehmed, Durmuş, Koç Ahmed, Bayram Bey, Hatun nam, Karaman v. Kulu, Sevindik v. Kaya

Hoca (Hâce), Bektaş, Durmuş, Alihan, Daş Timur, Kaya, Güvendik, Kara Mehmed, Aydın, Sevindik, Dünder, Durmuş, Durak, Kara Piri adları tespit edilmiştir.

Şeyh Çoban köyüne bağlı mezarlar 1526'da Hamis Viranı ve Kâfir Viranı, 1540'ta Hamis Viranı ve Gâvur Viranı, 1566'da tekrar Kâfir Viranı şeklinde kaydedilmiştir.

5- Cüdeydi; Mz. Gökçelü ve Uzunca Kuyu (BOA, *(TT.d.)*, 998, s. 204; *(MAD.d.)*, 351, s. 6; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 43ab).

1540'ta Buldu, Kara Ali, Dur Ali, Kulu, Kara Kasım, Sarı, Dilenci, Döğher Cafer, Şir Geldi, Kara Ali, Kara Sofu, Kara, Tanrıvermiş, Uğurlu, Uzun Hasan, Kadir Tekelü; 1566'da Bayram, Aydın, Mamiş, Budak, Gördü, Yeni Bey, Şah Verdi b. Pir Veli, Şah Verdi b. Bayram Gökçe, Hüda Verdi, Allah Verdi, Gündoğmuş, Gündoğmuş b. Yaramış, Şah Verdi, Hekim Kulu b. Dilenci, Sevindik, Avşar, İmam Kulu, Rum Bey, Rum Beyi, Gök Ahmed, Güvendik b. Yahşı, Budak, Kara Yusuf.

6- Germuc; Mz. Gökçe Üyük, Güldikilen, Cühud Viranı (BOA, *(TT.d.)*, 64, s. 421; *(TT.d.)*, 998, s. 204; *(MAD.d.)*, 351, s. 24; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 35b-37a).

Germuc, XVI. yüzyılda halkı gayrimüslim olan bir köydü. 1526'da bu köy ile birlikte yazılan üç mezra vardı. Bu mezarlardan Gökçe Üyük ve Güldikilen adları Türkçedir. Cühud adının kökeni hakkında kesin bir bilgiye sahip değiliz.

Bu köyde 1518'de beş kişi Tanrıvermiş, iki kişi Arslan, birer kişi Gökçe, Kara, Köse, Karagöz ve Kulaksuz (Kulaksız) gibi Türkçe adlar taşımaktaydı. 1540 tarihli tahrir defterinde adı yer almamaktadır. Bu durum köyün ortadan kalktığı şeklinde değerlendirilmemelidir. Zira söz konusu defter günümüze eksik hâliyle ulaşmıştır. Bu köyde 1566'da Arslan, Yağmur, Karagöz (8), Karaca (3), Hüdaverdi (2), Gökçe (2), Budak (2) ve Dilenci adlarını taşıyan kişiler vardı.

7- Yaruk Curun; Mz. Göne (Göte) Giren ve Depe Mağara (BOA, *(TT.d.)*, 64, s. 418; *(TT.d.)*, 998, s. 205; *(MAD.d.)*, 351, s. 2; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, v. 151/148, v. 57a).

Yaruk Curun köyü 1518'de virandı. 1526'da bu köyde 6 hane, 1 mücerred vergi mükellefi tescil edilmişti. Aynı tarihte köyün adıyla birlikte Göne Giren (Göte Giren) ve Depe Mağara olmak üzere iki mezarının olduğu görülmektedir. Her iki mezra adı Türkçe özellikler taşımaktadır.

Bu iki mezradan Göte Giren 1540'ta müstakil mezra olarak kaydedilmişken (BOA, *(MAD.d.)*, 351, s. 16) Depe Mağara mezarının izine rastlanılmamıştır.

Yaruk Curun köyü 1540'ta üç, 1566'da 11 vergi mükellefinin adı kayıtlıydı. Bu kişilerin adları arasında Türkçe özellik taşıyan bulunmuyordu.

8- Til Ömer nam-ı diğer (Bundan sonra nd. Şeklinde gösterilecektir.) Gayblar; Mz. Tat Musa, Mz. Ağca Dorc (Burc) (BOA, *(MAD.d.)*, 351, s. 12; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 44b).

1540'ta Hüseyin Kulu, Sevindik, Karaman, Tanrıverdi, Karaca, Kara (2), Alihan, Yağmur, Budak (2), Kaya, Tanrıvermiş, Balı, Çoban Hüseyin, Hüdaverdi, Kızıl İl, Kara Hüseyin v. Fatma, Şahkulu, Ulaş, Son, Satılmış, Polad, Kulu, Sevindik, Kaya, Hüseyin Kulu, Tanrı Vermiş, Yağmur, İlek, Çoban, Bayram, Polad b. Polad, Durmuş, Karaman, Yağmur, Pir Kulu adları mevcuttu.

9- Yenice; Mz. Haric Viranı (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 29b).

Bu köy 1566'da şenelmişti. Burada Satılmış, Sarım, Polad, Kır Hasan, Sevindik adı taşıyan kişiler vardı.

10- Kara Köprü; Mz. Ördek (BOA, *(TT.d.)*, 64, s. 427; *(TT.d.)*, 998, s. 203; *(MAD.d.)*, 351, s. 8-9; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 30ab).

1540'ta Torum, Durak, Göği, Akbaş, Hak Verdi, Kara Köse, Dilenci, Gökçe b. Eğlence, Polad, Saru Kaplan; 1566'da Durmuş Kethüda, Halık Verdi, Satılmış, Dilenci b. Gökçe, Allah Verdi, Bekteş b. Durak, Kulu, Sevindik, İne (Eyne) Bey b. Güvendik, Sarı, Uzun Hasan, Güvenç, Kaya, Budak adında Türkçe kişi adları vardı.

Kara Köprü 1518'de viran bir köydü. 1526'da şenelerek 10 haneli bir köy haline gelmiştir. Bu köye bağlı olan Ördek mezarası 1518'de viran; 1526'da dört hane, 1 556 akçe geliri olan bir köy; 1540 ve 1566'da Kara Köprü köyüne bağlı mezraydı.

11- Çekçek; Mz. Yassica (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 43a).

Çekçek köyü 1518'de viran, 1526'da mezra iken 1540'ta şeneltildi. 1540'ta 9 hane 3 mücerred nüfus kayıtlıydı. Bunlardan Türkçe kişi adı taşıyan Kaya adlı bir kişi vardı. 1566'da ise Kar Yağdı, İmam Kulu, Bayram, Haddâd (demirci) Bayram olmak üzere Türkçe kişi adı taşıyanların arttığı görülmektedir. Yassica mezarası 1540 tarihli defterde yer almazken 1566'da tutulan tahrir defterinde mevcuttu.

12- Kızıllar; Mz. Tavşan Viranı (BOA, *(TT.d.)*, 998, s. 206; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 89ab).

Balı, Kara Musa, Ulaş b. Budak, Kulu, Bayram, Satı, Bayındır, Timur, Kara Musa, Budak, Çakal Hasan, Kulu, İlhan, Bayındır, Budak, Durmuş. Bu köy Çakallı cemaatine bağlıydı.

Bu köyde 1566'da Çakallı cemaati meskûndü. Bu durumda Çakal Hasan adındaki çakal sıfatı Hasan adlı kişinin Çakal adlı cemaate mensup olduğuna işaret etmektedir. Çakallı, Rişvan aşiretine bağlı bir cemaatti (Söylemez, 2011, s. 26). Bu cemaatin mensupları XVI. yüzyılda Ruha, Besni ve Maraş sancaklarında yaşadıkları bilinmektedir. Hatta Dulkadirli Ulusuna bağlı cemaatler arasında Çakallı cemaatinin de bulunduğu görülmektedir (Solak, 2002, s. 143).

Kızıllar köyü 1518'de virandı. 1526'da Şehir nahiyesine bağlı bir köydü. 1540 tarihli defterde yer almamaktadır. 1566'da ise Bozabâd nahiyesine bağlanmıştı.

13- Seksen Viranı; Mz. Kazık Depe ve Kuyucak (BOA, *(MAD.d.)*, 351, s. 29-30; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 48b).

Bu köyde 1540'ta Yar Bey, Ulaş, Durbay (Turbay)?, Bekteş; 1566'da Ulaş, Yaramış, Doğan, Bayram adlı kişiler vardı.

14- Halil Kendi; Mz. Bayram Bey-i Süfla (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 49a).

Halil Kendi köyü 1566'da şenelmişti. Bu tarihte köyde Dur Ali, Tanrı Verdi, Şah Verdi gibi Türkçe kişi adları vardı.

15- Nar Çıkan (Narçıkan); Mz. İncirli (BOA, *(TT.d.)*, 998, s. 209; *(MAD.d.)*, 351, s. 37; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 49b).

Nar Çıkan köyü 1518'de viran, 1526 ve 1540 yıllarında mezra, 1566'da Marsavi cemaatinden 23 vergi mükellefi tarafından şeneltmişti. Bunlar arsında Yağmur, Doğan ve Kara Ahmed adında kişiler vardı.

16- Karpuzlu; Mz. Veli Viranı (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 59b).

Bu köyde 1566'da beş vergi mükellefinin adı kayıtlıydı. Bunlar Cafer, Hızır, Hüseyin, Şeyh Seyf ve Halef olup baba adları ise Bekir, Göçeri, Musa ve Cafer idi. Bu kişi adlarından yalnız Göçeri Türkçe olup diğerleri Arapça kökenli İslâmî adlardı. Bu adların Türk coğrafyasının hemen her yerinde ve her Türk ailesinde sıkça rastlanılan adlar olduğu izahtan varestedir.

17- Kubbecik-i (Kubbacık-ı) 'Ulya (Kebir); Mz. Demürce Viranı (BOA, *(TT.d.)*, 64, s. 402; 998, s. 204; *(MAD.d.)* 351, s. 23; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 50ab).

1518'de Pir Kulu b. Hızır Biğ (Beğ), Piri Han b. Mahmud Koca, Durak, Aydın, Kara Hasan, Sevindük, Yiğit, Hüseyin Karakoyunlu, Karagöz, Şah Kulu; 1540'ta Durak, Durak v. Gündoğmuş, Şah Kulu, Aydın v. Gündoğmuş, Oruç Bey, Pirihan, Kaya, Tanrıverdi, Allah Verdi v. Can Kulu, Aydın Gündoğmuş, Budak (2), Mirihan, Bekir Kulu v. Hızır Bey, Erhan, Koçî; 1566'da Bayram, Kaya, Budak, Kubad, Pir Kulu, Aydın, İne Bey v. Gündoğmuş adları tespit edilmiştir.

18- Nakib Hanı; Mz. Kızıl Depe, Çulap Viranı nd. Koca (Fakih) Viranı (BOA, *(TT.d.)*, 998, s. 104; *(MAD.d.)*, 351, s. 24; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 50b).

Bu köyde 1518'de Balı, Budak, Bayram Bey, Bayram; 1540'ta Budak, Kulu, Gökçe, Kara, Karaman; 1566'da İne Bey, Budak, Durmuş, Tanrı Verdi, Kutlu Bey, İne Bey, İmam Kulu, Bektaş, Tanrı Verdi, Hüda Verdi adlı kişiler vardı.

Bu köye bağlı mezralardan biri 1540'ta Koca, 1566'da Fakih Viranı şeklinde yazılmıştı. Bu iki farklı addan hangisinin doğru olduğu tespit edilememiştir.

19- Mihrablu; Mz. Kızılca Viranı (BOA, *(TT.d.)*, 64, s. 408; 998, s. 204; *(MAD.d.)*, 351, s. 24; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 151a).

Mihrablu köyüne bağlı bulunan Kızılca Viran mezrası 1540 ile 1566'da yapılan tahrir kayıtlarında adı geçmemektedir.

Mihrablu köyünde 1518'de Hüdaverdi, Kara Mehmed, Bayram, Kutlu Bey, Aydın, Lale Mehmed, Döndü; 1540'ta Köse Veli, Budak, Tanrı Verdi, Şah Kulu; 1566'da Yaramış, Ulaş, Şah Verdi (2), Sevindik, Şehkulu ve Budak gibi Türkçe kişi adları taşıyanlar vardı.

Köyün adından hareketle burada bir mabedin, yani caminin olduğu ve köyün adının bundan mülhem olduğu ileri sürülebilir.

20- Dip Hisar; Mz. Kara Viran, Gökçe Üyük ve Ağca Viran (BOA, *(TT.d.)*, 64, s. 424; *(TT.d.)*, 998, s. 204; *(MAD.d.)*, 351, s. 25; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 53b-54a).

1518'de Karaca, Kara Fakih, Ağbaş, Kara Ahmed, Sevindük, Dilsüz, Dorum Hamza, Aydın; 1540'ta Uzun Ali, Gök Fakih, Köse İvaz, Kara Fakih, Kara Mehmed, Şah Verdi, Kara İbrahim, Bayram Hoca Gök Fakih, Aydın, b. Mehmed, Kara v. Kara Mehmed, Tatar v. Karaca, Hatun Hasan, Daştımur Hamza, Şah Verdi, Bayram Pir Kulu; 1566'da; Tatlı, Kuluhan, Şah Verdi, Kulu Tatar, İmam Kulu, Kaygusuz, Sevindik, Allah Verdi, Huda Verdi, Polat, Budak, Aydın, Kurt, Dede, Dem Geldi gibi kişi adlarının olduğu tespit edilmiştir.

Dip Hisar köyüne 1526’ da Kara Viran, 1566’da Gökçe Üyük ve Ağca Viran mezralarının bağlı olduğu tespit edilmiştir. Bu tespit Ruha sancağında XVI. yüzyılın sonlarına doğru da Türkçe yer adlarının ortaya çıkmaya devam ettiğini göstermektedir.

21- Koymad-ı Kebir (Ulya) Mz. Orta Viran, Üç Viran, Tavşan, Mihrablu (BOA, (TT.d.), 998, s. 205; (MAD.d.), 351, s. 26; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 54ab).

1518’de Kara Mehmed, Kara Halil, Kara, Kara Hacı, Big (Bey) Timur b. Pir Budak, Yağmur; 1540’ta Yiğid, Kaya, Satılmış, Budak, Dur Ali Koca, Şah Kulu, Şah Verdi, Kara Budak, Han Ahmed, Kara Hacı, Şah Verdi, Yiğit, Tanış birader-i o, Şah Verdi, Durmuş, Yağmur, Durak (Torak); 1566’da Hüda Verdi, Yağmur (2), Durmuş (2), Taş b. Veli, Dur Ali, Şah Verdi, Dilenci, Kaya, Tanrı Vermiş, Uğurlu adları tespit edilmiştir.

Bu köyün adı 1928’de Koymat-ı fevkani (Dâhiliye Vekâleti, 1928, s. 334) şeklinde yazılmıştır. 1971’de ise Yukarı Koymat (İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü, 1971, s. 862) şeklinde geçmektedir.

Bu köyün adı olan Koymat’ın ilk parçası olan “koy” kısmının orta Türkçede *koyun*, “mat” kısmının (ekin) “bir şeyi tehlikeden koruyan, hayvanları güden, bekçi, çoban” anlamına geldiği belirtilmiştir (Yüce, 2012, s. 181). Bu durumda bu köyün adı hayvanları koruyan, hayvan barınağı anlamına gelen Türkçe bir ad olarak düşünülebilir.

22- Zibale (Ziyale); Zemin-i Dorcu. (BOA, (TT.d.), 998, s. 205; (MAD,d.), 351, s. 27; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 48a).

Zibale köyü 1518 ve 1526’da viran bir köydü. 1540’ta şenelmisti. Bu köyde 1540’ta yaşayanlar arasında Doğan ve Elvend adlarını taşıyan iki kişi mevcuttu.

Zibale köyüne bağlı olan Dorcu mezra kelimesi ile değil, zemin kelimesi ile Zemin-i Dorcu şeklinde yazılmıştı.

23- Mağaracık; Zemin-i Kara Yaşmak (1566’da Mezra’a-ı Kara Yaşmak) (BOA, (TT.d.),998, s. 208; (MAD.d.), s. 28; TKGM, KKA, (TD.d.), 151/148, v. 61a).

Hüdaverdi, Ümit Ağca Hasan, Evliya Mehmed (?), Dünder Tanrıverdi Yağmur Hüdaverdi, Emir Han, Karlı, Kuran Ayvad, Kızıl, Velihan, Kara v. Tatlu Doğmuş, Şah Kulu, Köpek.

Mağaracık köyündeki nefer sayısı 1540’ta 23 iken 1566’da dörde düşmüştü. 1566’da Türkçe kişi adı taşıyan kimse kalmamıştı.

24- Ahi Halil; Mz. Oba Dorcu (Arpa Dorcu) BOA, (TT.d.),64, s. 412; (TT.d.),998, s. 205; (MAD.d.), 351, s. 31; TKGM, KKA, (TT.d.),151/148, v. 51ab.

Ahi Halil köyünde 1518’de Budak, Satılmış, Yağmur b. Türkmen, Duman biraderes (kardeşi), Söylamış b. Köse Hamza, Gündoğmuş, Koca, Döndü, Koç Ahmed; 1540’ta Budak, Kara Hasan (Boz Ulus taifesindendi.), Kulu, Ali Dede; 1566’da Budak, Kulu b. Nefes adlarını taşıyanlar vardı.

25- Şeyh Hattâb; Mz. Cülav Han, Mz. Kakurtlu, Karaca Viran (BOA, (TT.d.), 64, s. 450; (MAD.d.), 351, s. 35; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 63b-64a.

Şeyh Hattab köyünde 1518'de Eyne Bey, Oruç Bey, Budak, Saruca ve Kulu; 1540'ta Kara Tanrıverdi, Şah Kulu, Satılmış, İne Bey, Allah Kulu, İmam Kulu; 1566'da Kara Mustafa, Delü Mehmed, Köse Bilal, Kara Hasan, İmam Kulu b. Saru Hasan, Pir Kulu, Kara, Allah Kulu, Koç Ali gibi Türkçe kişi adları vardı.

26- Merci-i (Merc-i) Reyhan; Mz. Ağca Viran ve Mz. Karaca (Kuruca) Viran, Bostancık, Körce (Gözce) (BOA, (TT.d.), 998, s. 205; (MAD.d.), 351, s. 36; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 64b-65a).

1518'de Dilenci, Durmuş, Türemiş, Kaya b. Dede, Kara, Gündüz, Baba Kulu b. Evliya, Kara Veli, Balı, Kara Hızır, Aydoğmuş (2), Bayram Dede b. Hızır, Aydın, Yüregil (Türegel), Kara Din (Dek); 1540'ta Kaya Kethüda, Türemiş, Baba Kulu v. Ahmed, (Evliya), Tanrıverdi v. ..., Kara Budak, Kaya, Nefes Kulu, Şah Kulu/Uğurlu, Göbek (Köpek), Şeyh Durak (dal ile yazılmış), Gündüz, Şah Kulu, Kulu, Pir Kulu, Çakır, Aydın, İmam Kulu/Aydoğmuş, Hüdaverdi, Eyne Bey, Yağdı, Baba Kulu, Allah Kulu s. 37; Kulu, Kürşad, Bayram, Durmuş, Durak, Budak, Ağca Mehmed, Dede v. Haya (Kaya), Şah Verdi, Ulaş Mahmud; 1566'da Karaman, Baba Kulu, Bekteş, Avşar, Şah Kulu, Dede Üveys, Yağdı, Türemiş, Kubad Bey, Ulaş, Tapıldı, Deniz, Şah Kulu, Çelebi, Avşar, Göğüs, Karaca, Bayram, Şah Verdi, Gündüz, Kulu, Sevindik, Uzun Şah Verdi, Durak (Bu köyden beş kişi Bozulus taifesindendi) gibi adlar mevcuttu.

27- Eğrice Kuyu; Mz. Boz Üyük (BOA, (MAD.d.), 351, s. 38; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 69a).

Çirkin, Yaramış/Şah Kulu, Karaca, Hüdaverdi/Aydoğmuş, Hüseyin Kulu, Eyne Bey. Boz Üyük mezarı 1566'da 3 haneli müstakil köy hâline gelmişti. Köyde kayıtlı kişilerin adları arasında Dilenci ve Alihan gibi iki Türkçe kişi adları vardı. Bu tarihte Boz Üyük mezarı kaydedilmemişti.

28- Selman (Selmanlu); Mz. Keçi Kıran s. 204, Til Muhriz (Mahriz) (BOA, (TD.d.), 64, s. 399; (TT.d.), 998, s. 204; (MAD.d.) 351, s. 39; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 48a).

Bu köyde 1518'de Kara, Karaca, Ağ Hızır; 1540'ta Tapduk, Karaca, Budak, Oytar; 1566'da Satılmış, Yağmur ve Tanrı Verdi gibi Türkçe olduğu açık olan kişi adlarının olduğu görülmektedir.

Köyün adının tahrir defterlerinde bazen Selman bazen de Selmanlu şeklinde yazıldığı görülmektedir.

29- Koymad-ı Sagir; Mz. Yarımca (BOA, (TT.d.), 998, s. 205; (MAD.d.), 351, s. 40; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 55b).

Bu köy 1518'de virandı. 1540'ta Şah Ali, Tanrıvermiş, Kaya, Güvendik, Sevindik, Güvendik, Elvend, Satılmış, Sevindik, Güvendik, Aydın, Kulu, Şah Kulu; 1566'da Satılmış, Tanrı Vermiş, Hüda Verdi, Budak, Sevindik (2), Bayram, Kulu, Yağmur gibi Türkçe kişi adları vardı.

30- Yenice-i 'Ulya; (Mz. Harab Şems (BOA, (TT.d.), 998, s. 204; (MAD.d.), s. 351, s. 46; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 58a).

Bu köyde 1540'ta Gözkara Kethüda, Şah Kulu, Budak; 1566'da Tanrı Verdi, Polad, Kızıl Mehmed v. Kara Fakih, Durak, Şah Verdi, Kulu, Han Ahmed, Ulaş, Budak, Satılmış adlı kişiler vardı. Harab Şems mezarı 1566'da kayıta yoktu.

31- Boz Üyük; Mz. Deve Pınarı, Diphisar (BOA, (TT.d.), 998, s. 204; (MAD.d.), 351, s. 41; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 59a).

1540'ta Polat, Budak, Durak, Hüda Verdi b. Kutlu Bey, Tanrıverdi, Ali Kılınç, Kulu (2), Koca, Satılmış; 1566'da Satılmış, Güvendik, Sevindik, Şah Verdi, Kubad adlı kişiler vardı.

Diphisar mezarası 1526'da Boz Üyük köyü ile beraber yazılmışken 1540 ve 1566'da adı Boz Üyük köyü ile beraber yazılmamıştır.

32- Gani Oğlu; Mz. Kuyu Viran (BOA, (TT.d.), 998, s. 206; (MAD.d.), 351, s. 42; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 63a).

Şah Verdi/Bayram, Han Kulu, Hüdaverdi, İmam Kulu, Bayram, Abdal İlyas, Katil/Kaplan, Emir Han, Babahan, Karaca, Yol Kulu, Bayram, Yar Kulu, Tanrıverdi, Han Kulu, Üveys Kulu, Sübhan Verdi, Sultan Kulu, Cabir Kulu, Polat/Gördü, Bayram, Polad-ı diğer Gördü, Kaya v. o, Gerekmiz v. Kaya, Budak/Polad; 1566'da Bozca, Şah Kulu, Göçeri v. Polad, Seydi Kulu, Pir Kulu adlı kişiler vardı.

Kuyu mezarası sadece 1540'ta tutulan tahrir defterinde yer almaktadır.

33- Kara Depe; Mz. Göllüce ve Habib?, (BOA, (TT.d.), 998, s. 204; (MAD.d.), 351, s. 43; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 62b).

Allah Kulu b. Hoşhaber, Sevindik, Hızır/Baba Ali, Şah Kulu, Pir Kulu birader-i diğer, Karaman v. Tanrıvermiş, İmam Kulu, Satılmış/Koca, Şeyh Durak, Kulu, Cevelan, Polat; 1566'da Gündeş b. Allah Kulu, Gündeş b. Üveys, Kulu, Halık Verdi, Hüda Verdi, Aydın, Sevindik, Şeyh Durak, İmam Kulu, Karaca İsmail, Kulu, Balı adları tespit edilmiştir.

Kara Depe köyüne bağlı mezralardan Göllüce (Göllice) 1526, 1540 ve 1566'da tutulan tahrir defterlerinde yer alırken Habib? mezarası sadece 1540 tarihli defterde yer almaktadır.

34- Şeyh Kara; (Mz. Emir Hasan (BOA, (TT.d.), 998, s. 210; (MAD.d.), 351, s. 44; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 61b).

1540'ta Satılmış, Polat v. Kaya, Satılmış Budak; 1566'da Polad, Arslan, Kaya, Han Emir, Satılmış, İmam Kulu, Pir Kulu, Bayram Hoca Türkmen adları mevcuttu.

"Emir Hasan Defter-i 'atıkde mezra'a olub hâliya bazı re'âyâ gelüb mütemekkin olmağın defter-i cedide karye kayd olundu" (BOA, (MAD.d.), 351, s. 44).

35- Arakçı-yı Kebir; Mz. Aygır Mağarası (TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 63b).

Bu köy 1518'de viran, 1526'da mezraydı. 1566'da şenelmisti. Bu tarihte İlbey b. Haydar, Haydar b. İlbey ve İlyas adlı üç kişi kayıtlıydı. Şeyh Kara köyünün halkı Bozulus Türkmen cemaatinin Gündeş oymağındandı.

36- Çoban Oğlu Kuyusu; Mz. Koruk (TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 64b).

Pusad, Sevindik, İne Beyi (5 nefer vardı). Mehmed v. Pusad Bozulus taifesindendi.

37- Uzunca Kuyu; Mz. Şikar (TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 67b).

Uzunca Kuyu köyünde 1566'da Döğerni cemaatinden üç kişi yaşıyordu. Bunlar Abdullah b. Hüseyin, Mehmed b. Hamza ve Şeyh Eli b. İbrahim adlarını taşıyorlardı. Türkçe kişi adı taşıyan kimse yoktu.

38- Cabir-i Ensarî; 1518'de Mz. Zeynel (Zeyneb) Viranı, Mz. Hacı Osman(î) Depesi (BOA, (TT.d.) 64, s. 406; (TT.d.), 998, s. 204; MAD.d. 351, s. 45; TKGM, KKA, (TT.d.),151/148, v. 68a). 1526'da köyde 4 zaviyedar vardı.

1518'de Durmuş, Dede b. Gündoğmuş, Aydın, Tutulmuş, Dilenci, Daban, Doğan, Pir Budak, Tanrıverdi, Yağmur, Saru, Kutlu Bey, Göçeri, Bayat, Tanrıvermiş, Şah Verdi b. Tanrıverdi, Burcu (Burcu), Sevindük, Gördü birader-i Doğan Ali; 1540'ta Karaca, Sevindik, Şah Kulu v. Ali, Şah Kulu v. o, Pir Kulu, Hüdaverdi, Bayram, Kulu, Durmuş, Kulu, Yenmiş?, Şah Verdi/Hüdaverdi hademe-i zaviye-i hazret-i Cabir el-Ensari, Borc Ali/Şeyh Hamza hademe-i Hz. Cabir el-Ensari ; 1566'da Kulu, Pir Kulu, Sevindik (2), Kubad, Bayram, Kurd, Budak, Dilenci, Hüda Verdi adları mevcuttu.

Bu köyde Cabir-i Ensarî zaviyesi vardı. Köydeki zaviyenin varlığı 1518'de tutulan defterde "*Şeyh Hüseyin Şah Budak, İzzeddin b. Şah Budak biradereş Zaviye-i Hazret-i Cabir Ensarî bude mezkurin bâ yek çiftlik zemin muaf şodend*" şeklinde tutulan nottan anlaşılmaktadır. 1540'ta tutulan defterde ise Şahverdi veled-i Hüdaverdi, Borc Ali v. Şeyh Hamza ve Şeyhi v. Pir Mihmâd adlı kişilerin Hz. Cabir-i Ensarî zaviyesinin hademesi olduğu belirtilmiştir.

39- Horus (Horozum, Horoslu); Mz. Kızıl Depe, Kara Kuyu (BOA, (TT.d.),64, s. 415; (MAD.d.), 351, s. 75; TKGM, KKA, (TT.d.),151/148, v. 70b).

1518'de Yağmur, Gördü, Kulu (Kulu), Şah Kulu; 1540'ta Kara Hamza, Bekdeş, İne Bey v. Çalı Bey, Durmuş, Türemiş, Kubad v. Gündoğmuş, İl Bey, Kulu, Yaramış; 1566'da Şehkulu, Durmuş, Satılmış, İne Bey, Yağmur, Aydın (2), Sağ, Türemiş, Yaramış, Budak, Polad, Ulaş, Devlet Geldi, Çelebi, Şah Verdi, Timur, Bayram, İne Bey b. Koca, Satılmış adları tespit edilmiştir.

Horozum köyüne 1518'de Kızıl Depe mezarası bağlıydı. Köyde 1526'da mezra kaydı yoktu. 1540 ve 1566'da Kara Kuyu mezarasının kayıtlı olduğu tespit edilmektedir. Kızıl Depe mezarasının adı 1526, 1540 ve 1566'da tutulan tahrir defterlerinde yer almamaktadır.

Bu köyün adı, tahrir defterlerinde Horus, Harozum, Horoslu şeklinde olmak üzere farklı şekillerde yazılmıştır.

40- Ak Pınar; Mz. Han Viranı, Yassı Viran (TKGM, KKA, (TT.d.),151/148, v. 71b).

Ak Pınar köyü 1518, 1526 ve 1540'ta nüfus yoktu. İmam Kulu, Satı ve Satılmış gibi Türkçe adlar vardı. 1566'da köyde kayıtlı beş kişi vardı.

41- Göl Pınar; (Mz. Mal Viranı ve Yusuf Viranı (BOA, (TT.d.), 998, s. 204, 214; (MAD.d.), 351, s. 70; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 75ab).

Ulaş b. Yusuf, Balı Kulu, Kulu, Hüseyin Kulu. 1566'da bu köye bağlı mezra adlarına rastlanılmıyor ancak köyde Durmuş, Dur Ali, Menteş, Ulaş, Köse Hasan, Allah Kulu v. Satılmış, Şah Verdi, Allah Verdi, Hüdaverdi, Akman, Hacı Gün Doğmuş, İmam Kulu, Hüseyin Kulu gibi kişi adları tescil edilmişti.

42- Mustafalu; (Mz. Ağca Mağara (BOA, (MAD.d.), 351, s. 76; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 76a).

Mustafalu köyünde 1540'ta Hasan/Yıldırım, Temur, 4 nefer kayıtlıydı. 1566'da Satılmış ve Bayram olmak üzere baba neslinde iki Türkçe ad vardı. Oğul neslinde Türkçe ad yoktu.

43- Tatar Üyüğü; Mz. Baş (BOA, (TT.d.), 998, s. 205; (MAD.d.), 351, s. 75; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 77a).

Tanrıverdi/Yaramış, Saru Fakih, Kara, Bozulus 'Ayn Kulu/Seyyid Kulu, Atabey Oğlu, Han Kulu, Kadir Kulu, Tac Ahmed v. Kul Ahmed, Şah Verdi, Kulu; 1566'da Alihan b. Tanrı Vermiş, Kara, Kızıl Ali b. Satılmış, Korkmaz, Kadir Kulu, Durak b. Avşar, Kara Kulu, Kılıç b. Kulu, İmam Kulu adları tespit edilmiştir.

44- Til Turuş; Mz. Ağca Dorcu, Kırk Viranı, Hatun Çayırı (BOA, (TT.d.), 998, 208; (MAD.d.), 351, s. 81; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 76a).

Bu köy 1518'de 1526'da ve 1540'ta virandı. 1566'da köyde yaşayanlar arasında Hüda Verdi adını taşıyan bir kişi vardı.

45- İkizce; (Mz. Demürce Burcu ve Mz. Degüçük ve Mz. Sakal Tutan ve Mz. Demürciler (BOA, (TT.d.), 998, s. 208; (MAD.d.), 351, s. 77; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 91a). 1540'ta Mehdi Salarlu, Mehdi Sarılı, Türkân?; bu köyde 1566'da Kara Hasan dışında Türkçe unsur taşıyan kişi adı yoktu.

46- Tutluca (Mz. Konak Görmez (BOA, (TT.d.), 998, s. 203; (MAD.d.), 351, s. 85; TKGM, KKA, (TD.d.), 151/148, v. 92ab).

1540'ta Tanrıverdi, Güvendik, Durak, Çalap Verdi, Deniz; 1566'da Konak Görmez mezarının bu köye bağlı olduğuna dair bir kayıt yoktur. Ancak Tutluca köyünde Şehkulu, Yağmur, Çalap Verdi, Budak, Korkmaz v. Budak, Güvendik v. Tanrı Verdi, Sevindik, Balı, Durak, Bayındır gibi Türkçe kişi adları vardı.

47- Küçük Mağara (Minare); Mz. Til Derviş (Derviş) ve Çukur Dorcu (BOA, (TT.d.), 64, s. 430; (TT.d.), 998, s. 206; (MAD.d.), 351, s. 67; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 101b).

Küçük Mağara köyünde 1540'ta Öksüz, Karaman; 1566'da Şatır, Ulaş, Timur, Gördü b. Hacı Hasan, Türkmen adlı kişiler yaşıyordu.

48- Ağca Kal'a; (Mz. Colab (Cüllâb)-ı Küçük, Til Hüseyin (BOA, (TT.d.), 64, s. 409; (MAD.d.), 351, s. 57; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 103b).

Ağca Kal'a köyünde 1518'de Verdi ve Aydın; 1540'ta Kayıtmaz, Kara Mehdi, Durak; 1566'da Hanım adının olduğu tespit edilmiştir.

49- Eski Harran; Mz. Hamira? (BOA, (MAD.d.), 351, s. 53; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 109b).

1540'ta Kutlu Bey; 1566'da Bayram, Türkmen birader, Aydın adları tespit edilmiştir. Bu kişi adlarından olan Türkmen adı, birini nitelemek için değil; doğrudan doğruya kişi adı olarak kaydedilmiştir.

Hamira mezarı yalnız 1540 tarihli defterde yer almaktadır.

50- Pare Pare; Mz. Neccâr Dorcu, Şeyh Ali Dorcu (BOA, (TT.d.), 998, s. 204; (MAD.d.), 351, s. 52; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 110b).

Pare Pare köyü 1518'de virandı. 1526 ve 1540 tarihlerinde Pare Pare köyüne yalnız Neccar Dorcu mezarı bağlı iken 1566'da Şeyh Ali Dorcu mezarı da köyün adıyla beraber kaydedilmişti.

Bu köyde 1540'ta Kara Ali, Kutlu Bey; 1566'da Polad, Durak adlarının olduğu tespit edilmektedir.

51- Til Bağdad; Mz. Kızıl Yaşmak (BOA, (TT.d.), 64, s. 399; (TT.d.), 998, s. 204; (MAD.d.), 351, s. 60; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 122a).

Til Bağdad köyünde 1518'de yaşayan 5 kişi arasında Türkçe ad taşıyan kimse yoktu. 1540'ta Gördü, Aşar, Satılmış, Kulu Ahmed, Ulaş, Durmuş, Durmuş v. o, Dur Ali, Bayram b. Aydın, Alihan/Kulu Ahmed; 1566'da Hüda Verdi, Durmuş, Şah Verdi, Hür Bey? Kethüda, Köse Ali, Köse Yusuf adları mevcuttu.

52- Sülükler/Sülüklü; Mz. Litar/Lidâr? Mz. Kantara Kılıç Viranı Samsad (BOA, (TT.d.), 998, s. 206; (MAD.d.), 351, s. 96; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 136ab).

Bu köyde 1540'ta Musa/Kızılca, Kızılca/Ferruh, Koca, Kulu, Şadi/Varış, Çoban, Çolak, Sarı, Doğan, Durak, Darı, Kulu, Davud Kulu, Kubad (2), Tatar Hüseyin; 1566'da Budak, Kara Ahmed, Çolak Musa adları vardı.

53- Can (Han) Kesik; Mz. Til Arus ve (nisf-i) Mz. Kantara s. 206; Tutluca ve Til Dus (Arus) (BOA, (TT.d.), 998, s. 206; (MAD.d.), 351, s. 98; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 137a).

Bu köyde 1540'ta Kara Kasım, Kara Salim, Karaca, Kara Yusuf, Hüdaverdi, Gördü. 1566'da Devlet Geldi, Göçeri adlarının olduğu görülmektedir.

Bu köyün adı tahrir defterlerinde, 1526 ve 1540'ta Can Kesik, 1566'da Han Kesik şeklinde yazılmıştır.

54- Kurban Üyüğü; Cimce (Cimcime) ve Ak Pınar BOA, (TT.d.), 998, s. 206; (MAD.d.), 351, s. 96; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 136b).

Bu köye bağlı mezralar yalnızca 1526 tarihli tahrir defterinde yer almaktadır. Bu köyde yaşayanlar arasında 1540'ta Bayram, 1566'da Kara Ali ve Duman adlarını taşıyan birer kişi vardı.

55- Kırk Pınar; ma'a Mz. Kırk Mağara (BOA, (TT.d.), 64, s. 424; (TT.d.), 998, s. 210; (TT.d.), 965, s. 128; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 74a).

Kırk Pınar köyü 1518 ve 1526'da viran bir köydü. Bu köyde 1566'da İnal, Budak ve Velihan gibi Türkçe kişi adları tespit edilmiştir. Köyün halkı Bozulus Türkmenlerine bağlı İshak Danişmentlü taifesine bağlıydı.

56- Has Bey; Mz. Hamza Bey (TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 77b).

Bu köy 1566'da şenelmiş olup sekiz vergi mükellefi vardı. Bunlar arasında Göçeri ve Urgud adlarına rastlanılmaktadır.

57- Yassıca; Mz. Çan Viranı (TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 78b).

Bu köyde kayıtlı kişiler Şeyh Hüseyin, Pir Nasır, Şeyh Abdal, Pir Gaib, Pir Abdal, Derviş, Hasan, Ahmed ve Nasır adlarını taşımaktaydı. Aralarında Türkçe ad taşıyan yoktu.

58- Şeyh Bayrak; Mz. Hud (TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 82a).

Şeyh Bayrak köyünün adı 1518, 1526 ve 1540'ta tutulan tahrir defterlerinde geçmemektedir (Erpolat, 1999, s. 237; Turan, 2014, s. 226). Bu köyün 1566'da şeneldiği anlaşılmaktadır.

Bu köy Rışvan cemaati mensuplarından dört kişi tarafından şeneltmişti. Bu dört kişiden biri olan Bekir'in Türkmen olduğu belirtilmiştir. Cafer b. Diğın adı dikkat çekmektedir.

59- Kantaracık; Mz. Gelincik (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 83b).

Bu köy 1566'da şendi. Burada Hankulu Sarılı, Mirza Ali Sarılı, Verdi gibi Türkçe kişi adları tespit edilmiştir. Maksud v. Şems adı Türkçe değildir; ancak bu kişinin mensup olduğu Çakallu cemaati bir Türkmen topluluğuydu.

60- Savaş Viranı; Mz. Torum Viranı (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 86a).

Bu köy 1526 ve 1540'ta müstakil mezraydı. Köyde kayıtlı üç nefer vardı. Bu adlardan Kulu Türkçedir.

61- Resulayn; Mz. Bayram Bey (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 90a).

Bu köyde yaşayanlar arasında Bayram, Aslan, Kara Melik, Avşar, Bayram Bey, Allah Kulu, Tanrı Verdi ve Turgud gibi Türkçe adlar taşıyanlar vardı. Bu köyün halkı Bozulus taifesine mensuptu.

62- Yalak (Yaylak); Mz. Şengül (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 92b).

Yaylak köyü 1566'da şenelmişti. Bu köyde Şeyh Durak, Kızıl Ahmed, Ulaş, Pir Baba, Satılmış b. Dura Bey (Tura Bey), Yitilmiş b. Dura Bey, Dur Hasan, Satılmış, Aydın, Yiğit Ahmed, İne (Eyne) Hoca, Bayram, Budak ve Kızıl Mehmed adını taşıyanlar vardı.

63- Çatak; Mz. Behlül (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 94a).

Çatak köyü 1566'da şendi. Köyde yaşayanlar arasında Gördü, Aydın, Bayram, Karaca, Güvendik, At Güden b. Tanrı Verdi, Kulu, Budak, Kulu b. Kurd Abdal, Polad, Kadir Kulu, Kubad, Beyrek gibi Türkçe adlar taşıyanlar vardı.

64- Çon Hisar; Mz. Konak Görmez (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 97a).

Bu köyde Karaulus'a bağlı Ömerlü taifesinden İsmail, Kasım, Şeref ve İzzeddin olmak üzere dört kişi kayıtlıydı. İsmail'in babasının adı Çal (Dal) idi.

65- Kayacık; Mz. Gündüz (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 97b).

Bu köyde Şeyhi, Kalo, Ahmed, Şefkat b. Ali ve Abdal b. Yusuf adlı kişiler kayıtlıydı. Burada kayıtlı beş kişiden adı doğrudan Türkçe olan kimse yoktu.

66- Çon Hisar; Mz. Til Battal (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 100b).

Avşar b. Karaman, Durak, Durmuş, Gündoğmuş, Karaca, Doğan. Bu köyde babasının adı Avşar olan üç kişi vardı.

67- Don Ali; Mz. Kurd Viranı (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 103a).

Don Ali, 1518'de viran bir köydü. 1526'da biri Harran, diğeri Yaylak nahiyesine bağlı olmak üzere iki Don Ali mezarı vardı. 1540'ta 14 vergi mükellefinin yaşadığı bir köy hâline gelmişti. Bu tarihte Türkçe kişi adını taşıyan kimse yoktu. 1566'da ise Dağ (Tağ) ve Kubad olmak üzere iki Türkçe kişi adı tespit edilmektedir.

68- Kavşum; Mz. Savaş Depe (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 105a).

Kavşum köyünde 13 neferden birinin adı Sıçan idi.

69- Kırmıdlı; Mz. Tavi Kuyu (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 109a).

Bu köyde kayıtlı 17 kişi arasında Türkçe kişi adı yoktu.

70- Mermer; Mz. Baykuş (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 110b).

1566'da yedi neferin kayıtlı olduğu köyde Hüseyin v. Ali, Maksud v. Ömer, Ramazan v. Yusuf, Cuma v. Seyyid, Cemal v. Halil, Mamo v. İshak ve Mehmed v. Emin adlı kişiler vardı. Bu adlardan Mamo Mehmet adının Türkçe kısaltılması olduğu açıktır. Kürtçede Mehmet adının kısaltılmış şekli Hémo'dur.

71- Köse (Kör) İbrahim; (Mz. Til Kantara ve Mz. Kebe Hızır ve Mz. Süd Kuyu s. BOA, *(TT.d.)*, 998, s. 205; *(MAD.d.)*, 351, s. 59; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 114b), Harran. s. 407'de Köse köyü var. 11 hane, 5 müc. Dünder, Satılmış, Güvendük, Abdi Türkmen.

Kör İbrahim köyü 1540'ta 25 kişinin yaşadığı bir köydü. Bu köyde yaşayanlar arasında Şah Kulu, Budak, Ümmet Koca, Budak, Oruç Bey, Beyrek, Gördü, Satılmış, Tanrıvermiş ve Çakır gibi Türkçe kişi adı taşıyanlar vardı. 1566'da 9 hane, 1 mücerred ve Bozulus taifesinden iki kişinin kayıtlı olduğu bir köydü. Burada 1566'da yaşayanlar arasında Şehkulu, Alihan, Karlı, Taş Timur gibi Türkçe kişi adları taşıyanlar vardı.

72- Meşhedlü; Mz. Budak Oğlu, Toprak Pınarı, Kara Hasan (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 115b).

Bu köyde 1566'da kayıtlı nüfus yoktu.

73- Ak Taş; Mz. Karı (Kara) Taş (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 116b).

20 haneli Ak Taş köyünde, Hacı Ulaş Türkçe olan tek addı.

74- Suadiye Mz. Köse Dura, Sarnıcı Büzürg (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 124b).

El Aldı. Bu köyde üç hane vardı. Bu köyde yaşayan diğer kişiler Berekât, Davud ve Hüseyin idi.

75- Selim Kuyusu; Mz. Meryem Ağılı (BOA, *(MAD.d.)*, 351, s. 141; TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 126b).

Selim Kuyusu 1518 ve 1526'daki kayıtlarda yer almamaktaydı. 1540'ta müstakil mezra, 1566'da 8 neferin kayıtlı olduğu bir köy hâline gelmişti. Bu sekiz neferden birinin adı Türkçe olup Yağmur'du. Köyde yaşayan diğer kişiler İbrahim, Şakir, Mustafa, Hamza, Ramazan, Kalender ve Mehmed idi. Bu köyde kayıtlı altı kişinin babalarının adının yazılmamış olması dikkat çekmektedir.

76- Çukur Viranı; Mz. Çankırı Depesi (TKGM, KKA, *(TT.d.)*, 151/148, v. 130a).

Bu köyde kayıtlı üç kişi vardı. Hasan b. Mehmed, Aydın b. Köse ve Mahmud Garib. Bu adlardan Aydın Türkçe, Köse Türkçeleşmiş addır.

Çukur Viranı adıyla 131a varakta başka bir köy vardı. Bu iki köyün farklı yerler olduğu, bulunduğu sayfa numarası ve bağlı olan mezranın farklı olmasından anlaşılmaktadır.

77- Çukur Viranı; Mz. Yakacık (TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 131a).

Üç kişinin yaşadığı bu köyde Türkçe kişi adı yoktu. Bunlar Ali b. Hüsam, Gülabi ve Bedir b. Süleyman adlarını taşımaktaydı.

78- Küfri; Mz. Ulu (Uli) Viranı (TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 139b).

Küfri köyünde 1566'da beş kişi yaşamaktaydı. Bunlar; Durmuş, Elvend, Mehmed, Murad ve Zeynel adlarını taşıyordu. Bunlardan Durmuş adı öz Türkçedir. Elvend ise Akkoyunlu coğrafyasında sık görülen kişi adlarındandır. Bu adla bir Akkoyunlu hükümdarı vardı. Diyarbakir Mufassal Tahrir Defterinde bu zatın Diyarbakır'da türbesinin olduğuna dair kayıt vardır. Burada "vakf-ı türbe-yi Elvend pâdişah" (BOA, TD.d, 200, s. 315) başlığı altında bir de "Sekü-yi Elvend pâdişâh" adında bir yer adı (toponim) vardı. Ancak günümüzde bu türbenin yeri bilinmemektedir.

79- Karaca Viran; Mz. Sin (TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 147a).

Bu köy 1566'da şenelmışti. Köyde üç kişi yaşamaktaydı. Bunlar; Göçeri b. Duman, Hamza ve Bayezid oğlu Abdullah'tı.

80- Kara Viran; Mz. Harab Reş (TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 147a).

Kara Viran köyü 1566'da şenelmış olup İsmail b. Misafir, Mehmed b. Mustafa, Mansur b. Hasan, Derviş, Yağmur b. Mustafa ve Halo b. Mustafa adında kişiler vardı. Bunlardan Yağmur adı Türkçeydi.

81- Satılmış Viranı; Mz. Tartan (TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 147b).

İki kişinin kayıtlı olduğu bu köyde Türkçe kişi adı taşıyan kimse yoktu. Burada Ali b. Mehmed, Şeyh Ali b. İsmail adlı kişiler yaşıyordu.

82- Yarım Ağıl; Mz. Kör Kuyu (TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 149a).

İki kişinin kayıtlı olduğu bu köyde Türkçe kişi adı taşıyan kimse yoktu. Burada Şah Veli b. Mehmed ve Nazar b. Şeyh Yusuf adlı kişiler yaşıyordu.

83- Boz Üyük; Mz. Eğrice (TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 150b).

1566'da, Boz Üyük köyünde üç kişi kayıtlıydı. Bu üç kişiden biri, Türkçe Kulu adını taşıyordu. Diğer iki kişi Kulu'nun kardeşi Musa ve Şakir adlı kişilerdi. Boz Üyük köyünde sakin olanlar Kara Ulus'a bağlı Döğerni cemaatindendi.

84- Ak Meşhed; Mz. Ahırlı (BOA, (MAD.d.), 351, s. 60; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 153a).

Ak Meşhed köyü 1566'da iki kişinin yerleşmesiyle şenelmışti. Bunlar Nasır b. Kasım ile Cuma b. Hızırca idi.

85- Kabaklı Kaba Haydar (Mz. Sal (Sini/Sitti) Mağarası ve Oğlan Boğan (BOA, (TT.d.), 998, s. 205; (MAD.d.), 351, s. 92; TKGM, KKA, TD.d. 151/148, v. 158a).

1540'ta Kara, Ulaş, Kara Ahmed, Nazar Kulu, Şah Kulu, Durak, Gündoğmuş, Sevindik, İne Bey, Aydın; 1566'da Kara, Hace Bayram, Kara Mehmed, Kadir Kulu, Ali Kaya, Tanrı Verdi, Kaya, Sevindik, Güvendik, Hoş Geldi, Uğurlu, Durak, Uğurlu, Şah Verdi, Hak Verdi, Göği, Kara, Bayram, Balı, Aydın, Polad, Tanrı Verdi, Çalap Verdi adları mevcuttu.

Kabaklu (Kapaklu) köyü yol üzerinde olup 1518'de viran bir köydü. Yolun güvenliğini sağlamak için bu köyün yeniden şenelmesi sağlanmış, bunun karşılığında köy halkı örfi vergilerden muaf tutulmuştur. Bu durum 1540 tarihli tahrir defterinde şu şekilde kaydedilmiştir. *"Karye-i mezbûre yol üzerinde mehûf yerde olub ayende ve revendeye hidmet itdükleri mukâbeledede cümle 'avâriz-ı dîvânîden ve tekâlif-i 'örfiyyeden mu'âf ve müsellemler olmak üzere defter-i cedîde kayd olundî"* (BOA, (MAD.d.), 351, s. 94).

86- Muhsin Viranı; Mz. Saru (Saruca) Kaya, Karaca Viran, Kantaracak; Budak Viranı, Şeyh Kuyusu (BOA, (TT.d.), 998, s. 206; (MAD.d.), 351, s. 94; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 156ab-157b-158a).

Muhsin Viranı köyünün adı 1518'de tutulan tahrir defterinde geçmemektedir. Bu köyde 1540'ta Yaramış, Kutlu Bey, Budak v. Kara Kul, Üveys Kulu, Sevindik, Tanrıvermiş, Kulu, Bayram; 1566'da Kulu, Ede, Budak, Hüseyin Han, Er Kulu, Durmuş, Kara, Kubad, Mamaş, Satılmış, Yaşılmış, Sevindik, Nur Doğan, Balı Kulu, Türemiş, Durak, Yitilmiş, Hüda Verdi, Satılmış, Bayram, Fani Bey, Korkmaz, Aydın, Kulu, Kara Hüseyin, Budak, Çavuş, Sarı, Kayıtmaz, Koçu (Koçi), Eymir, İmam Kulu, Sevindik, Yaramış, Üveys Kulu adları mevcuttu.

Muhsin Viranı köyünde *"Cemâ'at-ı Göçer"* arasında İmam Kulu b. Durak, Budak, Ulaş, Kayıtmaz, Karkın, İne (Eyne) Bey b. Bayram, Ulaş, Er Kulu, Şah Kulu, Yaşılmış, Durak, Sevindik, Tur Ali, Tatar Mahmud gibi Türkçe ya da Türkçeleşmiş adlar vardı.

Bu köyün adının alındaki kayıta köyde ikamet edenlerin 'Anterlü aşiretinden olduklarına dair bir not vardır (BOA, (MAD.d.), 351, s. 94). Köyde sakin olanların adlarından hareketle 'Anterlü'nün bir Türk aşireti olduğunu ifade etmek mümkündür.

Muhsin Viranı köyünün adı, 1526 tarihli Tahrir Defterinde Hamis Viranı şeklinde yazılmıştı (BOA, (TT.d.), 998, s. 206).

87- Kaba Haydar; Mz. Gök Musa Ak Viran, Solancık (BOA, (TT.d.), 998, s. 208; (MAD.d.), 351, s. 95; TKGM, KKA, (TD.d.), 151/148, v. 157b-158a).

Kaba Haydar köyü 1518'de virandı. Bu köyde 1540'ta Kara Ayvad, Aydın b. Dur Ali, Satılmış b. Daştımur, Yağmur, Sarı b. Satılmış, Yaramış, Budak, Sevindik, Durak (Turak) b. Kara Şaban, Kutlu Bey b. Kurt?, Sarı, Durali b. Durali; 1566'da Bayram, İne Bey b. Şehkulu, Taş Timur, Şah Verdi, Gündeş, Karaca, Yağmur, Yağdı, Allah Kulu, Kulu adları vardı.

Bu köy Diyarbakır-Halep yolu üzerindeydi. Bu durum 1540 tarihli tahrir defterinde şu ifadelerle kayıt altına alınmıştı. *"Amid'den Haleb'e giden yol üzerinde derbend yerde olub etrafında kat'a şenlik olmayub ol mahalde nice adem hisaret olub ve zikr olan reaya hariç ez-defter olub kimesneye raiyyet kayd olunmayub hâliyâ rızalarıyla gelüb 'avâriz-ı divaniyyeden ve tekâlif-i 'örfiyyeden mu'âf ve müsellemler olub ve onda bir vermek şartıyla mahall-ı mezburu şeneldüb ayende ve revendeye hidmet eylemeye iltizâm eyledükleri ecilden defter-i cedîde kayd olundu şöyle ki iltizamları üzere gelüb şenlik eylediler eküb biçdüklerinin 'öşrin virüb ve 'avarız-ı divaniyyeden ve tekâlif-i 'örfiyyeden mu'âf ve müsellemler olalar"* (BOA, (MAD.d.), 351, s. 95).

Kaba Haydar köyüne bağlı olan Gök Musa mezarının adı, tarihte Caber bölgesindeki Döğerlerin beyi ve Salim Bey'in oğullarından biri olan Gökçe Musa (Sümer, 1999 I, s. 269) ile

ilgili olabilir. Gökçe Musa'nın Caber, Rakka ve Urfa'da emirlik yapmıştı (Ebu Bekr-i Tihranî, 2014, s. 49).

Ruha Sancağında Mezraları Olan Köylerde Yaşayanların Taşıdığı Türkçe Kişi Adlarının Tarih Açısından Önemi

Ruha sancağındaki köylerde Türkçe kişi adlarının yaygınlığı, Türklerin yörede Osmanlı hâkimiyetinden önce kurdukları siyasi hâkimiyetin izlerinin Osmanlı dönemindeki yansımasıdır. Ruha sancağında meskûn 51 köyden; aldı, doğdu, dur, durmuş, geldi, gördü, satılmış, verdi, vermiş gibi fiiller kullanılarak oluşturulmuş kişi adlarının yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir.

Aldı fiilinden üretilmiş El Aldı (Elaldı) adı yalnızca Suadiye köyünde bir kişinin adında görülmüştür. Doğmak fiilinden yalın olarak Doğan, Nur Doğan (Nurdoğan), Kuş Doğan (Kuşdoğan) adları kurulmuştur; Aydoğmuş, Gündoğmuş, Tatlu Doğmuş (Tatludoğmuş) gibi kişi adları da doğmak fiilinden türemiş diğer adlardı. Tahrir defterlerinde Aydoğmuş ve Gündoğmuş adlarına sık rastlanılırken Tatlu Doğmuş adı yalnızca 1540'ta Mağaracık (BOA, (MAD.d.), 351 s. 28) köyünde yaşayan bir kişinin adı olarak karşımıza çıkmıştır.

Aydoğmuş adı tahrir defterlerinde genellikle Gündoğmuş adıyla beraber kullanılmaktaydı. Bu adlar ya iki kardeş ya da baba-oğul adı olarak aynı ailede kullanılan adlar olarak dikkat çekmektedir. XVI. yüzyılda Ruha sancağına bağlı Sırrın'da 2, Merc-i Reyhan'da 2 ve Eğrice Kuyu köyünde bir kişi olmak üzere beş kişinin Aydoğdu adını taşıdığı tespit edilmiştir. Türk kültüründe ay, yalnızca kişi adlarında değil; aynı zamanda inanç sisteminde ilah adı, boy adı ve yer adı şekillerinde dallanarak geniş bir kullanım alanı (Bayat, 2005, s. 118) bulmuştur.

Demgeldi, nadir kullanılan adlardandır. Dem Geldi adı Ruha sancağında yalnızca 1540'ta Dip Hisar (BOA, (MAD.d.), 351, s. 24.) adlı köydeki bir kişinin adında görülmektedir. Yine bu ad, Sivas sancağında da (Kurt, 2020, s. 549) bir kişinin adı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Demgeldi, Anadolu Türk-Alevi hayat tarzında önemli bir terimdir. Zira *Dem geldi* adıyla bir semah vardır. Bu semah günümüzde hâlâ Eskişehir ve çevresindeki Türk-Alevî toplulukları tarafından icra edilmektedir (Gökbel, 2019, s. 213).

Demgeldi adının yanında geldi fiilinden elde edilen kişi adları arasında Devletgeldi ve Tatlugeldi adları da dikkat çekmektedir. Bunlardan bilhassa Tatlugeldi (Tatlıgeldi) adı, nadir kullanılan adlardandır. Bu gibi adların tarihî kaynaklardan tespiti, Türkçenin söz varlığının zenginleşmesine katkı sağladığı için önemlidir.

Ruha sancağındaki köylerde yaşayanların çocuklarına sağlamlığı, dayanıklılığı ifade eden Taş, Kaya, Timur, Taştımur ve Daştımür gibi adları vermeyi tercih ettikleri görülmektedir.

Ruha sancağı köylerinde Bayat, Bayındır, Döğer, Avşar ve Karkın gibi Oğuz boy adlarının kişi adlarına yansıdığı müşahade edilmektedir.

Horuzum köyünde 1540'ta yer alan kişilerden birinin adı Çalı Bey'di. Çalı Bey adının 1415'te Adalar Denizi'nde kahramanlık gösteren donanma komutanı (Erol, 1992, s. 101) ile aynı

olması, bu adın mahalli bir kişi adı olmadığını; Türk dünyasının geniş coğrafyasında kullanılan bir kişi adı olduğunu göstermektedir.

Ruha sancağındaki köylerde dikkat çeken adlardan olan Uğurlu, aynı zamanda Uzun Hasan oğullarından biri olan Uğurlu Mehmed adında geçmektedir. Uğurlu Mehmed, doğduğu sırada babası Uzun Hasan Urfa yakınlarında Caber'deydi (Ebu Bekr-i Tihranî, 2014, s. 114).

Ulaş, Ruha sancağındaki köylerde en çok tercih edilen Türkçe adların başında gelmektedir. Ulaş adı Dede Korkut Kitabı'nda Ulaş oğlu Salur Kazan (Ergin, 1997, s. 154) şeklinde destan kahramanlarından birinin adı olarak görülmektedir. Fatih Sultan Mehmet döneminde, Ereğli civarında etrafına topladığı 2 000 kadar süvari ile Osmanlı Devleti'ne karşı isyan eden ve Yüz Beği olarak meşhur olan asinin adı da Ulaş oğlu Hüseyin idi (Hasan-ı Rumlu, 2006, s. 528). Türk kültür coğrafyasında yaygın olarak kullanılan bu Türkçe adı, Alevi ve solcu adı (Nişanyan, 2021, s.626) olarak ifade etmek makul bir yaklaşım değildir.

Ruha sancağı köylerinde Kulu, Aynkulu, Cabirkulu, Bekirkulu, İmamkulu, Kadirkulu, Kulahmed, Kuluahmed, Nazirkulu, Nefeskulu, Pirkulu, Seydikulu, Şahkulu, Şehkulu, Üveyskulu, Yarkulu ve Yolkulu gibi içinde kulu ifadesini içeren adlar yaygındır.

Ruha sancağındaki köylerde yaşayan kişiler arasında tespit edilen Bayram Hoca, Pir Budak, Boz Doğan, Eymir, İl Aldı (El Aldı), Kara, Karaman, Sevindük, Şah Kulu (Kulı), Tatar, Tur (Dur) Ali, Türemiş ve Yağmur gibi adlar, Akkoyunlular ve Karakoyunlularda (Sümer, 1999 I, s. 259-275) görev almış kişilerin adlarıyla uyushmaktadır. Bu adlardan Bayram Hoca adının Moğollara özgü bir kişi adı olduğu; Türemiş adının "dünyaya gelmek, doğmak" anlamına geldiği ve Pir Budak adının ise 1418'de vefat eden bir Türk velinin adı olduğu belirtilmiştir (Sümer, 1999 I, s. 263).

Ruha sancağındaki köylerde Allahverdi, Çalapverdi, Hakverdi, Hüdaverdi, Tanrıverdi ve Tanrıvermiş gibi kişi adlarının sıkça tercih edildiği görülmektedir. Bu adların, uzun süre çocuğu olmayan ailelerin ilk çocuklarına verdikleri adlardan olduğu ileri sürülmüşse de (Dilçin, 2014, s.20, 87, 176, 190, 376) bu adların "Allah'ın hoşuna gitsin, gözü üstünde olsun" (Açıkel, 2025, s. 189) amacıyla konulan adlar olduğu da ileri sürülmüştür. Bu adların Yaradan'a şükür ve tevekkülde bulunma amacıyla verildiğini de hesaba katmak gerekir. Bu gruba Sübhanverdi adını da ekleyebiliriz.

Ruha sancağındaki Türkçe kişi adları arasında vermek fiilinden elde edilen kişi adlarının kullanımının yaygın olduğu müşahade edilmektedir. Verdi, Tanrıverdi, Tanrıvermiş, Çalapverdi, Hüdaverdi, Allahverdi, Sübhanverdi, Halıkverdi, Hakverdi ve Şahverdi adları bu kabildendir. Bunlardan Verdi adı, yalın olarak 1566'da Kantaracık köyünde yaşayan bir kişinin adında görülmektedir (TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 83b).

Bunların yanında Yaramış, Türemiş, Durmuş, Dura, Durak, Güvendik, Sevindik, Satılmış ve Yitilmiş gibi fiil kökenli kişi adlarının Ruha sancağındaki kişi adlarında yaygın olduğu görülmektedir.

Ruha sancağındaki köylerde tespit edilen Demgeldi, Tatlıdoğmuş, Karyağdı, Nesnekesmez, Atgüden gibi kişi adlarının günümüzde Türkiye'de kullanılan kişi adları listelerini

içeren kitaplarda (Dilçin, 2014; Erol, 1992; Kadioğlu-Işık Kadioğlu, 2025; Kasapoğlu, 2014; Kibar, 2005; Nişanyan, 2021) yer almadığı müşahede edilmektedir.

Ruha sancağındaki kişi adlarından biri de Gördü adıdır. Bu ad Kürdî şeklinde de okunabilir. Ancak Verdi, Geldi gibi adların olması; Gördü adının da olabileceğini göstermektedir. Bu adın Gördü olabileceğini ispatlayacak en mühim delil, 1540'ta Horuzum köyünde "*Gördü b. Hacı Hasan, Türkmen birader ve Piri birader*" adlarıdır. Burada Hacı Hasan adlı kişinin Gördü, Türkmen ve Piri adında vergi mükellefi üç oğlunun olduğu gösterilmektedir. Cabir-i Ensar köyünde de Gördü birader-i Doğan Ali adında bir kişi vardı. Bu kişinin kardeşinin adının Türkçe Doğan Ali olması, bu kelimenin Kürdî değil; Gördü olduğu fikrini güçlendirmektedir. Ayrıca köyün adının Horuzum olması, bu köyün Horzum Türk cemaati tarafından kurulduğunu akla getirmektedir. Bunların yanında Kürdî kelimesi Kürt halkına ait, Kürtçeye ait anlamına gelmektedir. Yalnız başına kullanılması, herhangi bir mana ifade etmez. Bir mana ifade etmesi için öncesinde Mahmut Kürdî gibi bir adın olması gerekir.

Türkmen, etnik durumu ifade eden bir kelime olmanın yanında Yağmur b. Türkmen misalinde görüldüğü üzere baba adı yerine de kullanılmaktaydı.

Hızır Big (Beg/Bey), Big Timur Dede Korkut Kitabı'nda da beylerin adından sonra Big ünvanı kullanılmıştır: Kazan Big (Ergin, 1997, s. 156, 160).

Uzun Ali, Uzun Hasan, Uzun Şah Verdi kişi adlarında bazı kişilerin uzun sıfatı ile tavsif edildiği müşahede edilmektedir.

Ruha sancağında, Osmanlı Devleti coğrafyasındaki birçok sancakta olduğu gibi kişi adlarında gök, kara, kızıl, sarı (saru) gibi renk adlarının kişi adı veya adların önünde sıfat olarak kullanıldığı görülmektedir.

Cabir-i Ensarî köyünde tespit edilen Daban adı, yörede yaşayan Bozulus cemaatının Tabanlı aşiretiyle alakalı olabilir. Tabanlı aşireti Ruha'dan ayrılarak Ankara taraflarına göç etmişti. Tabanlı adı, Dulkadirli Türkmenleri arasında da vardı (Gündüz, 2007, s. 168-169). Bu ad, XVI. yüzyılda yöredeki yer adlarında da görülmektedir. Amid sancağında Tabanlı, Tercil sancağında Til Taban adında köyler vardı (Erpolat, 2023, s. 368; 2024, s. 82). Amid (Diyarbakır) şehrinde Taban Oğlu adlı bir mahalle (TKGM, (TT.d.), 155/148, v. 50a), Tabanlı cemaati (TKGM, (TT.d.), 155/148 v. 90a), bu tahrir defterinin fihristinde ise Tabanlı kışlağı (kışlak-ı Tabanlı) şeklinde yer almaktadır.

Ağ Hızır, Ağca Hasan, Ağca Mehmed; Ali Dede, Ali Han, Ali Kılınç, Dur Ali, Doğan Ali, Ali Kaya; Allah Verdi, Ayn Kulu, Bayram Hoca, Bayram Bey, Bayram Dede, Hacı (Hoca) Bayram; Bekir Kulu, Cabir Kulu, Davud Kulu; Çakal Hasan, Dede Hasan, Dede Üveys; Delü Mehmed; Fani Bey; Gök Ahmed, Gök Fakih; Hacı Bekteş, Hacı Gündoğmuş; Hak Verdi, Halık Verdi, Hüda Verdi; Han Ahmed, Han Emir, Hüseyin Han; Hızırca, Hoş Geldi; Kara Ahmed, Kara Ali, Kara Ayvad, Kara Fakih, Kara Hacı, Kara Halil, Kara Hamza, Kara Hasan, Kara Hızır, Kara Hüseyin, Kara İbrahim, Kara Kaim, Kara Kasım, Kara Mehdi, Kara Melik, Kara Musa, Kara Piri, Kara Şaban, Kara Veli, Kara Yusuf; Kır Hasan; Kızıl Ahmed, Kızıl Ali, Kızıl Mehmed; Koç Ahmed, Koç Ali; Hüseyin Kulu, İmam Kulu, Kadir Kulu, Kul Ahmed, Kulu Ahmed, Nazır Kulu, Nefes Kulu, Pir Kulu, Seydi Kulu,

Şah Kulu, Şeh Kulu, Şir Geldi, Üveys Kulu, Yar Kulu; Kurd Abdal, Kurd Mehmed, Kurd Yusuf; Mahmud Koca; Oruç Bey, Rum Bey, Rum Beyi; Sarı Mehmed; Sökük Mehmed; Sübhan Verdi; Şah Verdi; Tatar Hüseyin, Tatar Mahmud; Uzun Ali, Uzun Hasan, Uzun Şah Verdi; Velihan; Yiğid Ahmed.

Dorlak adı (DLT, 2025, s. 204) insan ve hayvanın cılızı için kullanılan bir tabir olduğu gibi toy, acemi, ham genç anlamlarına da gelmektedir.

Ruha sancağında Türkçe kişi adları yalnız mezrası olan köylerle sınırlı değildi. 1518'de sancak dahilinde meskûn olan 51 köyün 47'sinde Türkçe ya da Türkçeleşmiş kişi adı vardı. 1518'de Türkçe kişi adlarının olmadığı köyler Til Bağdad, Yenice-i Arab, Til 'Avâr ve Keperlü-yi Arab köyleriydi. Bunlardan Til Arab köyünde 1540 ve 1566'da Türkçe kişi adları ortaya çıkmıştı. Ruha sancağı köylerinde Türkçe kişi adlarının yaygınlığı hususu, 1540 ve 1566'da tutulan tahrir defterlerindeki verilere göre benzer oranda varlığını sürdürmüştü. Mesela, 1526'da Harran nahiyesine bağlı Köse İbrahim köyüne bağlı bir mezra olan Süd (Südlü) Kuyu köyünde Gündüz Kethüda, Seydi Kulu/Gündüz, Satılmış, Tanrıvermiş, Ulaş/İlek, İlek-i diğer, Bekteş, Aydın gibi Türkçe kişi adları taşıyan kişilerin yaşadıkları görülmektedir. Bu köyün adı 1566'da Südlü Kuyu şeklinde yazılmıştır. Bu tarihte de Gündüz, Tanrı Verdi, Ulaş, Dura, Elvend, Kara Kuçek, Adil Bey, Budak, Bayram ve Koç gibi Türkçe kişi adlarının varlığı devam etmesi (BOA, (TT.d.), 998, s. 205; (MAD.d.), 351, 59; TKGM, KKA, (TT.d.), 151/148, v. 117a), XVI. yüzyılda Ruha sancağındaki köylerde Türkçe kişi adlarının yaygın olduğunu göstermektedir.

Tablo 1: XVI. Yüzyılda Ruha Sancağındaki Köylerde Yaşayan Halkın Taşıdığı Türkçe Kişi Adları

No	Kişi Adı	No	Kişi Adı	No	Kişi adı
1	Ağabey	56	Eymir	110	Kuşdoğan
2	Akbaş	57	Gerekmez	111	Kutlu Bey
3	Akman	58	Göçeri	112	Kürşad
4	Arslan	59	Göği	113	Oytar
5	Aslan	60	Göğüs	114	Öksüz
6	Aşar	61	Gökçe	115	Pusad
7	Atabey Oğlu	62	Gördü	116	Nesnekesmez
8	At Güden	63	Gözkara	117	Mamaş
9	Avşar	64	Gündeş	118	Menteş
10	Aydın	65	Gündoğmuş	119	Sağ
11	Aydoğmuş	66	Gündüz	120	Sarı
12	Babahan	67	Güvenç	121	Saru
13	Balı	68	Güvendük (Güvendik)	122	Saru Kaplan
14	Bayat	69	Hanım	123	Satı
15	Bayındır	70	Han Kulu	124	Satılmış

16	Bayram	71	Hatun	125	Sevindük (Sevindik)
17	Bayram Bey	72	İl Bey	126	Sevinmiş
18	Bayram Dede	73	İl Beyi	127	Son
19	Bektaş (Bekteş)	74	İlek	128	Soylamış
20	Beyrek	75	İlhan	129	Şatır
21	Bozca	76	İnal	130	Tanış
22	Buldu	77	İne (Eyne) Bey	131	Tanrıverdi
23	Burcu	78	İne (Eyne) Beyi	132	Tanrıvermiş
24	Çakır	79	Kara	133	Tapduk
25	Çalapverdi	80	Karaca	134	Tapıldı
26	Çalı Bey	81	Kara Koca	135	Taş
27	Çavuş	82	Kara Bey	136	Tatar
28	Çirkin	83	Kara Budak	137	Tatlı
29	Çolak	84	Karagöz	138	Tatludoğmuş
30	Dadah (Dadan) Geldi	85	Kara Kul	139	Temür (Timur)
31	Daban (Taban)	86	Kara Kulu	140	Taştemür
32	Dağ	87	Karaman	141	Timurhan
33	Dal (Çal)?	88	Kaplan	142	Torum
34	Darı	89	Karlı	143	Turgud
35	Dede	90	Karkın	144	Tutulmuş
36	Demgeldi	91	Karyağdı	145	Türemiş
37	Deniz	92	Kaya	146	Türkmen
38	Diğın (Tiğın)	93	Kayıtmaz	147	Uğurlu
39	Dilenci	94	Kaygusuz	148	Ulaş
40	Doğan	95	Kılıç	149	Ulubey
41	Dorlak (Torlak)	96	Kızıl	150	Urgud
42	Döğır Cafer	97	Kızılca	151	Varış
43	Döndü	98	Kızıl İl	152	Verdi
44	Dulkadir	99	Koca	153	Yaramış
45	Duman	100	Koca İne (Eyne)	154	Yağdı
46	Durak	101	Koparmış	155	Yağmur
47	Dura Bey	102	Korkmaz	156	Yahşı
48	Durbay (Turbay)	103	Koçu	157	Yaşılmış

49	Durmuş	104	Köpek	158	Yenibey
50	Dündar	105	Kulaksuz	159	Yenmiş
51	Ede	106	Kulu	160	Yıldırım
52	Eğlence	107	Kuluhan	161	Yiğit
53	El Aldı	108	Kulu Tatar	162	Yitilmiş
54	Erhan	109	Kurt	163	Yüregil
55	Er Kulu				

Sonuç

Ruha sancağında mezrası olan köylerde yaşayan halk arasında Türkçe veya Türkçeleşmiş kişi adları tespit edilmiştir. Böylece Ruha sancağındaki bazı köy ve mezra adları ile bu köylerde yaşayan halkın kişi adlarında tespit edilen Türkçe adlar üzerinden, Ruha (Şanlıurfa) yöresinde Türkçenin XVI. yüzyıldaki söz varlığı meydana çıkarılmıştır. Zira Demgeldi, Kürşad, Tatlugeldi, Karkın, Bayındır, Bayat, Avşar, Döğər, Verdi, Buldu, Gördü, Son, Çirkin, Satılmış, Yitilmiş, Yaramış, Türemiş, Kayıtmaz, Korkmaz, Şahkulu, Şahverdi, Babakulu, Hankulu, Bayram Hoca, Elvend gibi kişi adlarının her biri Türk dilinin yöredeki tarihine ve folkloruna ışık tutabilecek ham bilgiler içermektedir. Bu antroponimler filologlar, mezhep tarihçileri, halkbilimciler, adbilimciler, sosyologlar hatta siyaset bilimciler için yol haritasını belirleyecek nitelikteki bilgileri içermektedir.

Bu makaledeki veriler, Ruha sancağındaki yer ve kişi adlarında XVI. yüzyıl boyunca Türkçe adların ortaya çıkmaya devam ettiğini ispatlamaktadır. Bu makale ile aynı zamanda arşiv belgeleri arasında kalmış, sıradan insanların tarihî Türkçe adlarının bir kısmı gün yüzüne çıkarılmıştır.

Ruha sancağında olup mezrası olan köy adları ve bu köylere bağlı mezra adları büyük ölçüde Türkçeydi. Müslümanların çocuklarına daha ziyade İslâmî adlar vermeyi tercih ettikleri bilinmektedir. Buna rağmen XVI. yüzyılda Ruha sancağındaki köylerin büyük çoğunluğunda Türkçe kişi adları tespit edilmiştir. Türkçe yer ve kişi adlarının sancak genelinde yaygın olduğu gerçeği, bir tesadüf değil; bölgede uzun süren Türk siyasi hâkimiyetinin ve iskânının yer ve kişi adlarına yansması gerçeğidir.

XVI. yüzyılda Ruha sancağında mezrası olan köylerde yaşayan halkın adlarında, Müslümanlar arasında çokça tercih edilen Mehmet, Ahmet, Mustafa, Mahmut, Halil, Hasan, Hüseyin, Hızır, İlyas gibi İslâmî adlar; Ulaş, Durmuş, Durali, Alihan, Kuluhan, Yağmur, Timur, Tanrıverdi, Hüdaverdi, Şahkulu, Şahverdi gibi Türkçe adlar yaygındı. Fakat Kürtçe kişi adlarına tesadüf edilmemektedir. Bu tespit, XVI. yüzyılda Ruha sancağında demografik yapının durumuna ışık tutan bir husustur. Burada ortaya konulan çalışmanın benzerlerinin başka sancaklar üzerinde yapılması durumunda, o sancaklardaki yer ve kişi adları hakkında tarihî ve bilimsel hakikatler ortaya çıkacaktır.

XVI. yüzyılda Amid (Diyarbakır), Mardin, Ruha, Siverek, Ergani, Çermik, Kiğı ve Harput (Elâzığ) sancaklarındaki kişi adlarının tarihî kökenleri hakkında sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek ve o adların tarihî şahsiyetlerle ilişkileri hakkında sağlıklı bağ kurabilmek için *Kitab-ı Dede Korkud*, Ebu Bekr-i Tihranî'nin *Kitab-ı Diyârbekriyye*, İskender Bey Münşî-yi Türkmen'in *Târîh-i Âlem-Ârâ-yi Abbâsî*, Faruk Sümer'in *Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları I-II* ve Tufan Gündüz'ün *Anadolu'da Türkmen Aşiretleri "Bozulus Türkmenleri 1540-1640"* adlı eserlerde geçen kişi adları ile Diyarbekir Vilayetinde yer alan sancaklara ait tahrir defterlerinde geçen kişi adlarının mukayese edilmesinde yarar vardır.

Kaynakça

A. Kitaplar

- Bayat, F. (2005). *Ay kültünün dinî-mitolojik sistemde Türk boy adları etimolojisi*. Akçağ.
- Dâhiliye Vekâleti, (1928). *Son Teşkilât-ı Mülkiyede köylerimizin adları*. Hilal Matbaası.
- Dilçin, C. (2014). *Adlar sözlüğü*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gökbel, A. (2019). *Ansiklopedik Alevi Bektaşî terimleri sözlüğü*. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü. (1971). *Türkiye mülkî idare bölümleri ve bunlara bağlı köyler belediyeler (1 Haziran 1970 durumu)*. Başbakanlık Basımevi.
- Kaygusuz Abdal, (2017). *Dil-güşâ*. (A. Güzel, Haz.). Türkiye Diyanet Vakfı.
- Kurt, Y. (2020). *Anadolu'da kişi ve yer adları*. Akçağ Yayınları.
- Nişanyan, S. (2021). *Türkiye kişi adları sözlüğü*. Liberus Kitap.
- Sümer, F. (1999). *Türk devletleri tarihinde şahıs adları I-II*. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Şahin, İ. (2025). *Adbilim*. Pegem Akademi.
- *Çeviri veya Editörlü Kitap:*
- Açıkel, A. (2025), "1642 Yılı Avarız Defteri'ne Göre Tokat'ta Kişi Adları", *Tarihten Günümüze Adların İzinde* (Ed. A. Özcan-A. M. Coşar). Akçağ.
- Dede Korkud kitabı I-II giriş-metin faksimile*. (1987). (M. Ergin, Haz.), Türk Dil Kurumu.
- Ebu Bekr-i Tihranî. (2014). *Kitab-ı Diyârbekriyye* (M. Öztürk, Çev.), Türk Tarih Kurumu.
- Erpolat, M. S. (2021). Eleşkird, Şelve, Diyadin, Ovacık ve Bayezid Kal'ası Sancaklarının /Ağrı İlinin) XVI. Yüzyıldaki Demografik Yapısı ve Yer Adları. Y. E. Tansü (Ed.), *Mustafa Çokay anısına Türkiye ve Türk dünyası araştırmaları-XI* içinde (ss. 291-375) İKSAD Publishing House.
- Erpolat, M. S. (2023). Amid (Diyarbakır) Kazası'nda kayıp Türkçe yer adları. *Prof. Dr. Bayram Ürekli'ye armağan* içinde (ss. 253-374). Palet Yayınları.

Erpolat, M. S. (2024). XVI. yüzyıldan XXI. yüzyıla Tercil (Hazro) sancağı yer adları, *Antikçağ'dan günümüze medeniyetler kavşağında Hazro tarih-toplum-kültür içinde* (ss. 353-374). Çizgi Yayınları.

- *Sözlükler*

Kâşgarlı Mahmud. (2020). *Divanu Lugâti't-Türk giriş- metin- çeviri- notlar- dizin*, (A. B. Ercilasun ve Z. Akkoyunlu, Haz.). Türk Dil Kurumu.

B. Makaleler

Erpolat, M. S. (2018). 1727 tarihli tahrir defterine göre Iğdır'daki kişi adlarında Hz. Ali ve Ali sevgisinin izleri. *Alevilik Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, 18, 163-204.

Erpolat, M. S. (2019). XVI. yüzyılda Eleşkird, Şelve, Diyadin, Bayezid ile Ovacık sancaklarındaki kişi adları üzerinde tasavvuf ve Hz. Ali muhabbetinin yansımaları. *Alevilik Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, 20, 31-88.

Erpolat, M. S. (2020). XVI. yüzyılda Hersini Nahiyesi kişi adları. *Harput Araştırmaları Dergisi*, 7(14), 37-83.

Solak, İ. (2002). XVI. yüzyılda Maraş ve çevresinde Dulkadirli Türkmenleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 12, 109-154 [WK1]

Yüce, N. (2012). Orta Türkçe'deki +mat eki. *Journal of Turkish Language and Literature*, 37(37), 181-190. <https://izlik.org/JA63MR76UJ>

C. Tezler

Erpolat, M. S. (1999). *XVI. yüzyılda Diyarbekir Beylerbeyliği'ndeki yer adları* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Selçuk Üniversitesi.

D. Arşiv Belgeleri ve Yazma Eserler

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA). *Tapu tahrir defteri (TT. d.)*, No: 64.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA). *Tapu tahrir defteri (TT. d.)*, No: 998.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA). *Tapu tahrir defteri (TT. d.)*, No: 200.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA). *Tapu tahrir defteri (TT.d.)*, No: 965.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA). *Maliyeden müdevver defter (MAD. d.)*, No: 351.

Kuyûd-ı Kadime Arşivi (KKA). *Diyarbakır Vilâyeti Mufassal Tahrir Defteri (TT.d.)*, No: 151 (eski)/148 (yeni numara).

Kuyûd-ı Kadime Arşivi (KKA). *Amid (Diyarbakır) Sancağı Mufassal Tahrir Defteri (TT.d.)*, No: 155 (eski)/183 (yeni numara).

Ekler:

Ek 1: Selman ve Kısas Köylerindeki Kişi Adlarını Gösteren Tahrir Defteri Sayfası (BOA, TD.d. 64)

[illegible]

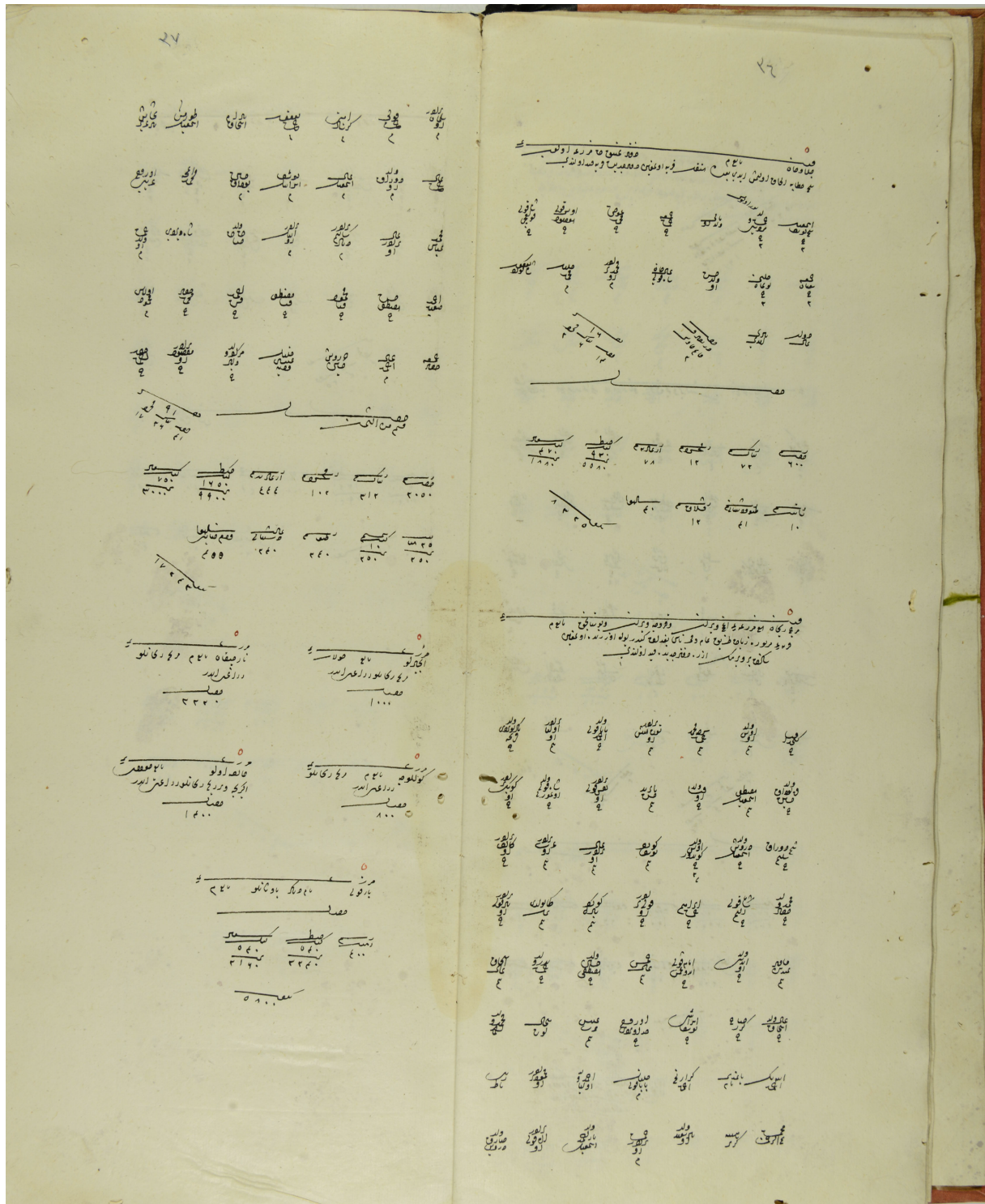
TT 0 0 6 4

adbilim.com

Cilt: 1 Sayı:1 Haziran 2026

Ek 2: Mecn-i Reyhan Köyü Kişi Adları (BOA, MAD.d. 351).

Ek 3: Diphisar ve Koymad-ı Kebir Köylerinin Kişi Adlarını Gösteren Tahrir Defteri (TKGM, KKA, (TT.d.),151/148)

